

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

MLADI NA TRGU DELA V POGOJIH GOSPODARSKE KRIZE

Ljubljana, avgust 2009

MAŠA PENCA

IZJAVA

Študentka Maša Penca izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Nade Zupan, in dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

KAZALO

Uvod	1
1 Osnovna teoretična izhodišča	2
1.1 Trg delovne sile	2
1.1.1 Slovenski trg delovne sile	3
1.2 Gospodarska kriza	4
1.3 Mladi	4
2 Značilnosti kategorije mladih na trgu delovne sile	5
2.1 Znanje	5
2.2 Delovne izkušnje	6
2.3 Sociokulturni kapital	6
3 Sodobni trendi, ki vplivajo na položaj mladih na trgu dela	7
3.1 Gospodarska gibanja (cikli)	7
3.2 Demografska gibanja	7
3.3 Spremembe v izobraževalnih sistemih in podaljševanje izobraževanja	8
3.4 Povečevanje fleksibilnosti na trgih delovne sile	8
3.5 Reguliranje zaposlovanja, politika zaposlovanja in odnos socialnih partnerjev do zaposlovanja mladih	9
4 Urejanje položaja mladih na trgu delovne sile v Sloveniji	9
4.1 Štipendiranje, pripravništvo in vajeništvo	9
4.2 Ukrepi aktivne politike zaposlovanja	10
4.2.1 Nekateri ukrepi APZ, namenjeni mladim v letu 2009	11
5 Nekateri ukrepi za mlade Ministrstva za gospodarstvo	12
5.1 Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji	12
5.2 Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2007-2013	13
5.2.1 Promocija podjetništva in izobraževanje za podjetništvo	13
5.2.2 Spodbujanje podjetništva med posebnimi ciljnimi skupinami	14
6 Študentsko delo	14
7 Raziskava o mladih na trgu dela v pogojih gospodarske krize	16
7.1 Namen raziskave	16
7.2 Metodologija raziskave	16
7.3 Opredelitev ciljne skupine	17
7.4 Analiza raziskave	17
7.4.1 Demografski podatki	17
7.4.2 Starost pri prvi zaposlitvi	18
7.4.3 Vpliv gospodarske krize na zaposlovanje mladih	19
7.4.4 Prihodnost zaposlovanja mladih	19
7.4.5 Iskanje zaposlitve	20
7.4.6 Ustreznost delovnega mesta	20
7.4.7 Fleksibilne oblike dela	22
7.4.8 Brezposelnost mladih	22
7.4.9 Vključenost v programe APZ	24
7.5 Ugotovitve empiričnega dela	24
7.6 Predlogi za izboljšanje položaja mladih na trgu dela	25
Sklep	27
Literatura in viri	29

KAZALO TABEL

TABELA 1 : KAKŠNA MENITE, DA BO SITUACIJA NA PODROČJU ZAPOSLOVANJA ZA MLADE V PRIHODNJE?	20
TABELA 2: STOPNJA IZOBRAZBE ANKETIRANCEV	5
TABELA 3 : STATUS ANKETIRANCEV	6
TABELA 4: STAROST PRI PRVI ZAPOSLOTVI	6
TABELA 5: ALI MENITE, DA TRENUTNA GOSPODARSKA KRIZA OTEŽUJE ZAPOSLOVANJE MLADIH IN POJASNITE, ZAKAJ?	7
TABELA 6: ALI STE VI SAMI NA PODROČJU ZAPOSLOVANJA ČUTILI POSLEDICE GOSPODARSKE KRIZE?	7
TABELA 7: KAKO STE PRIŠLI DO SEDANJE ZAPOSLOTITVE?	7
TABELA 8: KOLIKO MESECEV STE AKTIVNO ISKALI DELO?	8
TABELA 9: ALI STE ZAPOSLENI NA MANJ ZAHTEVNEM DELOVNEM MESTU GLEDE NA IZOBRAZBO? ..	8
TABELA 10: USTREZNOST DELOVNEGA MESTA GLEDE NA SPOL IN STOPNJO IZOBRAZBE?	9
TABELA 11: ALI OPRAVLJATE DELO V VAŠI STROKI (DELO ZA KATEREGA STE ŠOLANI)?	9
TABELA 12: ALI STE TEŽKO NAŠLI (OZIROMA MENITE, DA BOSTE TEŽKO NAŠLI) ZAPOSLOTITEV V SVOJI STROKI?	9
TABELA 13: ALI DELATE V SLABŠIH DELOVNIH RAZMERAH IN IMATE MANJŠE MOŽNOSTI ZA NAPREDOVANJE KOT VAŠI STAREJŠI SODELAVCI?	10
TABELA 14: KAJ IŠČEJO BREZPOSELNI ANKETIRANCI?	10
TABELA 15: ALI STE ISKALEC/KA PRVE ZAPOSLOTITVE?	11
TABELA 16: STAROST ISKALCEV PRVE ZAPOSLOTITVE	11
TABELA 17: KOLIKO ČASA STE ŽE BREZPOSELNI?	11
TABELA 18: TRAJANJE BREZPOSELNOSTI GLEDE NA SPOL IN STOPNJO IZOBRAZBE	12
TABELA 19: RAZLOG ZA BREZPOSELNOST	12
TABELA 20: KAJ JE VELJALO ZA VAS, TIK PREDEN STE ZAČELI ISKATI DELO?	12
TABELA 21: KAKO STE V ZADNJIH ŠTIRIH TEDNIH ISKALI DELO?	13
TABELA 22: ALI STE VKLJUČENI V KAKŠEN PROGRAM AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA IN KATERI?	13

KAZALO SLIK

SLIKA 1: DELEŽ ŠTUDENTOV, KI OPRAVLJA ŠTUDENSKO DELO	15
SLIKA 2: DELEŽ ZAPOSLENIH IN BREZPOSELNIH	5
SLIKA 3: SPOLNA STRUKTURA ANKETIRANCEV	5
SLIKA 4: STAROSTNA STRUKTURA ANKETIRANCEV	5
SLIKA 5: DELEŽ ZAPOSLENIH ZA DOLOČEN ČAS	10
SLIKA 6: RAZLOGI ZA ZAPOSLOTITEV ZA DOLOČEN ČAS	10
SLIKA 7: ZADOVOLJSTVO Z ZAPOSLOTITVIJO ZA DOLOČEN ČAS	10

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Anketni vprašalnik	1
Priloga 2: Rezultati ankete	5

Uvod

Trbančeva (1992, str. 125) navaja, da za segment mladih v deželah, kjer se podrobno ukvarjajo s proučevanjem značilnosti in položaja posameznih skupin delovne sile, uporabljajo tudi izraz mladinski trg delovne sile. Gre namreč za specifično kategorijo delovne sile in lahko, ne glede na to, da ni ostre meje med mladinskim in ostalim trgom delovne sile, govorimo o posebnem segmentu.

Mladinski trg delovne sile sodi v tisti segment trga, ki je najbolj izpostavljen različnim nihanjem in kjer so zahteve po prožnosti in prilagodljivosti največje. Delno reguliranje prehoda mladih v sfero delo je sicer prisotno (pripravištvo, vajeništvo, stiki s potencialnimi delodajalci itd.), vendar pa so mladi kljub tej regulaciji pogosto najmanj zaščiten del delovne sile (Trbanc, 2005, str. 163).

Mladi se danes soočajo s pomanjkanjem služb in vse težjimi razmerami na trgu dela, ki jih še dodatno otežuje trenutna gospodarska kriza. Posledice zaostrovanja razmer na trgu dela so tudi pri nas v prvi vrsti prizadele mlado populacijo, kar pa ima lahko dolgoročne vplive na celotno družbo. Populacija, ki se šele pripravlja, da bo vstopila na trg dela, je še zlasti ranljiva, saj se ji lahko zgodi, da tega sploh ne bo mogla storiti. Med vsemi kategorijami najhitreje narašča prav brezposelnost med mladimi, saj brez služb ostajajo tudi mladi diplomanti. Gre za populacijo, ki se prva doslej množično sooča z zaposlitvami za določen čas in tako sodi v kategorijo tistih, ki jih je najlažje odpustiti. Poleg tega utegne mlade kriza prisiliti tudi v to, da bodo na delovnem mestu še bolj fleksibilni in prilagodljivi, kar pomeni, da bodo mnogi pripravljeni delati v slabih pogojih, kamor sodi tudi delo brez dopusta in delo preko predpisanega delovnega časa (Maja Čepin Čander, 2009).

Ignjatović (2006, str. 68) navaja, da so se mladi zaradi pomanjkanja izkušenj in pomanjkanja delovnih mest za nedoločen čas pogosto prisiljeni sprijazniti z negotovimi in slabo plačanimi zaposlitvami, ki pa jim ne omogočajo neodvisnega življenja, ekonomske neodvisnosti ter socialne varnosti. Mladi izobraženci so tako pogosto v nezavidljivi ekonomski situaciji, to pa vpliva tudi na njihovo vedenje ter na njihovo povečano socialno ranljivost.

Glavni namen diplomskega dela je spoznati položaj mladih na trgu delovne sile, predstaviti osnovne pojme o trgu dela, gospodarski krizi, mladini, značilnostih mladih, sodobnih trendih, ki vplivajo na položaj mladih ter predstaviti probleme, s katerimi se mladi spopadajo na trgu dela v času gospodarske krize. Soočati se morajo namreč z brezposelnostjo, pomanjkanjem delovnih mest, časovnimi omejitvami prve zaposlitve, začasnimi oblikami dela, pojavom netipičnih oblik zaposlitev itd.

Cilj diplomskega dela je na osnovi pridobljenih podatkov preučiti trenutno stanje mladih na trgu dela v času gospodarske krize v Ljubljani in njeni okolici. Izvedla bom anketo ter

predstavila ugotovitve, ki se nanašajo na status mladih, starih od 15 do 26 let, njihovo zaposlenost, izobrazbo, brezposelnost, trajanje brezposelnosti, razloge za brezposelnost, starost pri prvi zaposlitvi, vpliv gospodarske krize na zaposlovanje mladih, njihove možnosti za napredovanje v primerjavi z njihovimi starejšimi sodelavci, načine iskanja zaposlitve ter predlagala izboljšave.

V teoretičnem delu bom v prvem poglavju predstavila osnovna teoretična izhodišča, kot so trg dela, gospodarska kriza ter mladi. V drugem poglavju bom nadaljevala z opisom značilnosti kategorije mladih, kamor sodijo znanje, delovne izkušnje ter sociokulturni kapital, v tretjem poglavju bom osvetlila sodobne trende, ki vplivajo na položaj mladih ter v četrtem poglavju nadaljevala s predstavitvijo urejanja položaja mladih na trgu dela, kjer bom, poleg štipendiranja, pripravništva in vajeništva, izpostavila tudi aktivno politiko zaposlovanja ter nekatere njene ukrepe namenjene mladim. V petem poglavju bom opisala študentsko delo, na koncu teoretičnega dela pa bom predstavila še nekatere, mladim namenjene ukrepe Ministrstva za gospodarstvo.

V empiričnem delu bom analizirala podatke, pridobljene s pomočjo anketnega vprašalnika, in tako ugotovila, kakšno je trenutno stanje zaposlenosti, izobrazbe, brezposelnosti mladih, pridobila podatke o trajanju brezposelnosti, vzrokih za brezposelnost, vplivu gospodarske krize ter posledicah, ki jih kriza prinaša mladim, starosti pri prvi zaposlitvi, ustreznosti delovnega mesta glede na izobrazbo, načinih iskanja zaposlitve pri mladih itd. Na koncu empiričnega dela bom navedla tudi predloge za izboljšanje položaja mladih na trgu delovne sile. Predlogom bo sledil sklep, do katerega sem prišla s pomočjo diplomskega dela.

1 Osnovna teoretična izhodišča

V tem poglavju bom opredelila osnovna teoretična izhodišča diplomskega dela, in sicer trg delovne sile, gospodarsko krizo ter kategorijo mladih.

1.1 Trg delovne sile

Na trgu delovne sile nastopajo tako kupci kot prodajalci. V vlogi kupcev se pojavljajo delodajalci, ki so tvorci povpraševanja na trgu dela, saj povprašujejo po delavcih oziroma njihovi delovni sili. V vlogi prodajalcev pa nastopajo delavci, ki povprašujejo po delovnih mestih in jih tako obravnavamo kot ponudbo delovne sile. Tretji konstruktivni element trga delovne sile je cena za delovno silo. Le-ta ima obliko plač in drugih materialnih in nematerialnih povračil, ki jih delodajalci dajejo delavcem, ki za ta povračila dnevno izmenjujejo svoje delovne sposobnosti oziroma človeške vire (Svetlik, 2009, str. 68).

Pogoj za delovanje trga je svoboda tako ponudnika dela (delavca), kot tudi kupca delovne sile (podjetnika). Na eni strani posamezniki vlagajo v svoje znanje in sposobnosti, da bi izboljšali svoj položaj v konkurenci za delovna mesta in menjujejo delodajalce, na drugi strani pa se

delodajalci prav tako svobodno odločajo o zaposlovanju ter izbiri med različnimi kandidati. Takšna ureditev omogoča realizacijo interesov večine ljudi ter obenem doseganje ekonomske učinkovitosti (Svetlik, 1992, str. 12).

Med ponudbo in povpraševanjem ni nikoli ravnovesja, saj se razmerje med njima nenehno spreminja. Smo v obdobju, ko so spremembe postale stalnica in trgi postajajo vse bolj globalni. Spremembe v gospodarstvu, tehnologiji, politiki, socialni politiki in druge spremembe povzročajo, da se tudi razmerje med ponudbo in povpraševanjem stalno spreminja (Nataša Fras Haslinger, 2009).

Ko govorimo o trgu delovne sile, lahko govorimo o nacionalnem, evropskem ali globalnem trgu delovne sile, saj je iskanje delavcev in delovnih mest aktualno na nacionalni ravni ali širše. Iskanje delavcev in delovnih mest je lahko omejeno na določeno regijo ali kraj in tako govorimo o regionalnih oziroma lokalnih trgih delovne sile. O poklicnih trgih delovne sile govorimo, ko delodajalci iščejo delavce z določeno izobrazbo in s poklicnimi izkušnjami, ki jih ne morejo nadomestiti delavci z drugačno izobrazbo. Govorimo lahko tudi o internih trgih delovne sile, in sicer takrat, ko organizacija sprejme posebna pravila in postopke, s katerimi usmerja odnose med in z zaposlenimi (Svetlik, 2009, str. 68)

1.1.1 Slovenski trg delovne sile

V zadnjem desetletju so se razmere na slovenskem trgu zelo spremenile. Iz relativne polne zaposlenosti in »sistema neposredne varnosti« zaposlitve, ki jo je desetletja zagotavljal prejšnji sistem, je v zelo kratkem obdobju prešla v sistem tržnega gospodarstva (Svetlik, 1994, str. 14).

Transformacijska depresija s konca osemdesetih let in začetka devetdesetih let je zaradi pomanjkanja delovnih mest in strukturnih sprememb povzročila številne spremembe, med drugim tudi povečanje števila brezposelnih in stopnje brezposelnosti (Ignjatović, 2002, str. 12).

Od leta 1993 do leta 2008 se je gospodarstvo večinoma že prestrukturiralo ter postalo bolj konkurenčno in izvozno usmerjeno, kar se je kazalo tudi v ugodnih gospodarskih rezultatih. Ob koncu leta 2008 je svet prizadela gospodarska recesija, ki je povzročila naglo poslabšanje gospodarskih razmer tudi v Sloveniji. V tretjem četrtletju leta 2008 je bila v primerjavi z enakim obdobjem predhodnega leta dosežena 3,8-odstotna gospodarska rast, v prvih devetih mesecih leta 2008 pa 5-odstotna gospodarska rast. Slovenija se zaradi gospodarske krize v zadnjih mesecih sooča z zmanjšano gospodarsko aktivnostjo, kar se kaže tudi na trgu dela. Število delovno aktivnih se je novembra 2008 začelo zmanjševati. Decembra je bilo zabeleženih 880.252 delovno aktivnih prebivalcev, danes pa se Slovenija sooča s trendom rasti števila registriranih brezposelnih oseb (Zavod RS za zaposlovanje/Trg dela nacionalna raven, 2009).

1.2 Gospodarska kriza

Po Webstrovem slovarju kriza pomeni stanje zmožnosti presojanja, ki se pojavi, ker smo na prelomni točki oziroma točki večje spremembe. Gospodarska kriza vključuje spremembe na ravni narodnih gospodarstev, panog, podjetij in posameznikov v njem. Kriza je posledica notranje dinamike sistema in je znak večjega neravnotežja. Za čas gospodarske krize je značilno stanje visoke kaotičnosti in negotovosti, za ljudi pa nosi ta negotovost strah, da se bodo razmere zanje poslabšale. Gospodarska kriza pa lahko za nekatere posameznike, podjetja in gospodarstva, naklonjena spremembam, predstavlja tudi priložnost, v kateri nekaj pridobijo. To pa je na ravni posameznika težko izvedljivo, še težje na ravni podjetja. Da podjetje grožnje gospodarske krize spremeni v priložnosti in razvije uspešne strategije izkoriščanja priložnosti, mora sprejemati drugačne poglede ter si zastavljati poglobljena vprašanja, ki ne omogočajo enostavnih odgovorov (Melita Rant, 2009).

Gospodarska kriza ima lahko hude finančne, gospodarske, socialne, politične in varnostne posledice. Po mnenju nekaterih analitikov je danes svet v dobi deglobalizacije, kjer potekajo procesi, ki so nasprotni od gospodarskega povezovanja. Deglobalizacija ogroža varnost na dva načina. Prvi način se nanaša na povečanje možnosti družbenih nemirov, omejevalnih migracijskih politik ter nestabilnosti, kar je posledica vse večje brezposelnosti in lahko pomeni grožnjo politični ureditvi ter spodbuja odmik od politike prostega trga. Po mnenju Mednarodne organizacije bi lahko do konca leta 2009 službo izgubilo 50 milijonov ljudi po vsem svetu. Drugi način pa se nanaša na zaostrovanje napetosti med državami in spremembo geopolitične ureditve, ki bi jo lahko povzročila deglobalizacija in s tem še dodatno prispevala k nestabilnosti (Bled Strategic Forum 2009, Panel A/Gospodarska kriza kot grožnja varnosti).

1.3 Mladi

Uletova (1996, str. 33) navaja, da je mladost življenjsko obdobje, v katerem poteka proces vključevanja v vse bistvene družbene vloge in v katerem mladi razvijajo socialne veščine ter sposobnosti za prevzemanje statusa odrasle osebe.

Mladi predstavljajo skupino, ki je v negotovem življenjskem obdobju oblikovanja lastne identitete in družbenega položaja. V tem obdobju mladi prehajajo med različnimi statusi in situacijami, in sicer iz osnovnošolskega v srednješolsko in visokošolsko izobraževanje, na trg delovne sile ter iz stanja vzdrževanih oseb med samostojne osebe. Prehod iz izobraževanja na trg delovne sile pa predstavlja enega najpomembnejših in najzahtevnejših prehodov mladih (Trbanc & Verša, 2002, str. 338).

Mladost je rizično življenjsko obdobje ne samo zaradi tveganj, povezanih z oblikovanjem samopodobe, ampak tudi zaradi tveganj, povezanih s pridobitvijo socialnega statusa v družbi. Za kriterije odraslosti, kot so ekonomska neodvisnost, lastna družina in kompetentnost v javnostih, je značilno, da postajajo vse bolj nedoločeni, spremenljivi in tudi problematični.

Kriterij ekonomske neodvisnosti je namreč vprašljiv prav zaradi naglih sprememb na področju dela in zaposlitve. Ekonomsko odvisnost in podrejenost šolskim institucijam pa še dodatno podaljšuje nihanje med občasnimi zaposlitvami in nujnost dodatnega šolanja zaradi dokvalifikacij ali prekvalifikacij (Ule, 1995, str. 17).

Za prikazovanje statističnih podatkov o mladih na trgu dela se večinoma še vedno uporabljajo podatki za starostno kategorijo od 15 do 24 let (Evropski statistični urad, v mednarodnih primerjavah itd.). Spodnja meja je bila določena z najnižjo starostjo, pri kateri oseba lahko zapusti obvezno šolanje in se že lahko zaposli. Zgornja starostna meja pa je določena z dokončanjem rednega šolanja na najvišji izobrazbeni stopnji. Takšna tradicionalna statistična opredelitev pa je zaradi podaljševanja šolanja in čedalje pogostejšega prehajanja mladih iz šolanja v zaposlitev šele po 24. letu nezadostna za prikaz položaja mladih na trgu dela (Trbanc, 2005, str. 161).

2 Značilnosti kategorije mladih na trgu delovne sile

Trbanc in Verša (2002, str. 399) menita, da na odnos delodajalcev do mladih vplivajo nekatere značilnosti, ki mlade ločijo od drugih kategorij na trgu delovne sile. Prav zaradi teh značilnosti strokovnjaki govorijo o mladinskih trgih delovne sile kot o posebnih segmentih trgov delovne sile, kjer se na eni strani pojavlja zaloga mladih, ki iščejo prve stalne zaposlitve, ter zaloga delovnih mest na drugi strani, ki so jih delodajalci pripravljeni mladim ponuditi. Mladi so vse bolj notranje diferencirani in so v vedno bolj različnih položajih že pri samem vstopu na trg dela, še zlasti pri prvih zaposlitvah. Pri vstopu mladih v sfero dela se pojavljajo predvsem razlike, vezane na dohodek, takoj po vstopu v zaposlitev, vrsto zaposlitev, polarizacijo v zaposlitvenih možnostih med tistimi, ki imajo višje stopnje izobrazbe, in tistimi, ki izobraževanja niso uspešno končali ali pa imajo nižjo stopnjo izobrazbe.

Z vidika delodajalcev so pomembni trije sklopi značilnosti, in sicer znanje (dosežena izobrazba), delovne izkušnje ter sociokulturni kapital, ki je posledica socializacije ali osebnostnih lastnosti (Trbanc & Verša, 2002, str. 399).

2.1 Znanje

Delodajalci so pri izbiri kandidatov za zaposlitev v prvi vrsti vedno upoštevali dokončano stopnjo izobrazbe in tako je tudi danes. Poleg tega se s pojavljanjem novih in vse zahtevnejših tehnologij povečuje tudi pomen znanja oziroma tistih značilnosti, po katerih je na trgu delovne sile veliko povpraševanje.

Glavna prednost mladih ob njihovem vstopu na trg dela je najnovejše in bolj sveže znanje v primerjavi s tistimi, ki so izobraževanje zaključili že pred časom. S podaljševanjem izobraževanja mladi prihajajo v sfero dela tudi z vse bolj kompleksnim znanjem.

Spreminjajoča se narava dela danes zahteva tudi pridobivanje spretnosti, vezane na uporabo računalnika, komunikacijske spretnosti, delo v skupinah ter aktivno uporabo tujih jezikov med izobraževanjem. Sveže znanje in spretnosti pa niso edina značilnost mladih, pač pa tudi kompetence, ki so posledica načina odraščanja v sodobnih družbah oziroma izkušenj, pridobljenih med odraščanjem. Mladi namreč tako tudi v prostem času pridobijo nekaj ključnih značilnosti, po katerih je na trgu delovne sile veliko povpraševanje - sporazumevanje v angleščini in znanje drugih tujih jezikov, uporaba interneta, mobilnost, sposobnost iskanja in uporabe informacij itd. Na drugi strani pa problem predstavlja nizka ali neustrezna izobrazba pri velikem številu mladih, ki vstopajo na trg dela. Posebna problematična skupina so osipniki, ki so šolanje iz različnih razlogov opustili, še preden so dokončali vsaj srednješolsko izobrazbo ali poklicno kvalifikacijo. Osipniki so tako z vidika možnosti pridobitve trajne zaposlitve v daleč najslabšem položaju (Trbanc & Verša, 2002, str. 340).

2.2 Delovne izkušnje

Za delodajalce mladi predstavljajo skupino, ki jim primanjkuje delovnih izkušenj in delovne usposobljenosti, saj se le-ti šele vključujejo v sfero dela in so brez delovne zgodovine. Tako delodajalci ne morejo oceniti njihovih delovnih navad ter lastnosti. Posledično zaposlovanje mladih na pomembnejših delovnih mestih za delodajalce pomeni tveganje, ki ga odpravljajo na takšen način, da mladim ob vstopu na trg dela ponujajo bolj nestalne in fleksibilne oblike zaposlitev. Za mlade je značilno, da na trg delovne sile prehajajo že med šolanjem, in sicer z opravljanjem različnih občasnih honorarnih del, počitniških in sezonskih del ali del s skrajšanim delovnim časom. Kljub izkušnjam, ki si jih mladi naberejo z opravljanjem občasnih del, le-te večinoma niso vezane na področje bolj stalnega dela (Trbanc & Verša, 2002, str. 341).

2.3 Sociokulturni kapital

Pri tej značilnosti gre za lastnosti, ki so posledica socializacije, predhodnih izkušenj ter osebnostnih lastnosti. Mladim pripisujejo osebnostne lastnosti, kot so manjša odgovornost, zahtevnost, nestalnost in druge podobne lastnosti. Zaradi teh lastnosti mladi za delodajalce predstavljajo tveganje. Po drugi strani pa imajo mladi lastnosti, ki predstavljajo njihovo konkurenčno prednost. Te lastnosti so večja dovzetnost za spremembe v delovnem procesu v primerjavi s starejšimi delavci, inovativnost, prilagodljivost itd. Zaradi teh lastnosti so mladi pripravljeni delati v slabših pogojih in sprejeti zaposlitve manj zahtevne glede na njihovo izobrazbo, začasne ali delne zaposlitve ter fizično naporne zaposlitve. Delodajalci pripisujejo sociokulturnemu kapitalu vedno večji pomen, kar se še zlasti kaže pri zaposlovanju na področju storitvenega sektorja (Trbanc & Verša, 2002, str. 342-343).

3 Sodobni trendi, ki vplivajo na položaj mladih na trgu dela

Trbančeva (2005, str. 167) navaja, da v zadnjih desetletjih vplivajo na zaposlovanje mladih različne medsebojno povezane okoliščine, trendi in regulativni posegi. Prav kombinacija teh okoliščin vpliva na kakovost in obseg ponudbe mladih, na povpraševanje po delovni sili ali pa na način reguliranja srečevanja ponudbe in povpraševanja.

Na zaposlovanje mladih tako vplivajo različni dejavniki, med katerimi so danes še zlasti pomembni: gospodarska gibanja, demografska gibanja (znižanje rodnosti v večini evropskih držav), spremembe v izobraževalnih sistemih in podaljševanje izobraževanja, povečanje fleksibilnosti na trgih delovne sile ter reguliranje zaposlovanja, politika zaposlovanja in odnos socialnih partnerjev do zaposlovanja mladih (Trbanc, 2005, str. 168-176).

3.1 Gospodarska gibanja (cikli)

Ekonomski cikli in nihanja so tesno povezani z gibanjem zaposlovanja. Ta povezanost gibanj se še zlasti kaže pri zaposlovanju mladih, saj brezposelnost v obdobju gospodarske recesije najprej prizadene tiste, ki v sistem zaposlenosti šele vstopajo. Zaradi precejšnjih pritokov mladih na trg dela po končanem šolanju, je od gospodarskih ciklov in gibanj odvisno, kako hitro lahko trg posrka (če sploh) novo delovno silo. Za zaposlovanje mladih je še zlasti pomembno, ali so na regionalnih in lokalnih trgih strukturna (zlasti izobrazbena) neskladja med povpraševanjem po delovni sili in ponudbo ter kako mladi to neskladje zapolnjujejo (Trbanc, 2005, str. 168).

3.2 Demografska gibanja

Zniževanje rodnosti v večini evropskih držav predstavlja dolgotrajen trend, ki skupaj s podaljševanjem življenjske dobe prebivalstva vodi v staranje populacij, pri čemer sodi med najbolj ogrožene evropske države tudi Slovenija. Takšno zmanjševanje deleža mladih v prebivalstvu vpliva na zmanjševanje skupine delovno sposobnega prebivalstva, iz katerega izhaja aktivno prebivalstvo, in na staranje aktivnega prebivalstva (Trbanc, 2005, str. 168-169).

Upad rodnosti v Evropi ter posledično manjši delež mladih v populaciji se kaže v manjših pritokih mladih na trg delovne sile. Če se bo trend krčenja deleža mladih nadaljeval, lahko v nekaterih evropskih državah pričakujemo celo primanjkljaje delovne sile. Situacija prihajajočega pomanjkanja delovne sile pa lahko vpliva na izboljššan odnos delodajalcev do zaposlovanja mladih, saj mladi postajajo naložba v prihodnost, to pa se kaže tudi v odnosu držav do različnih področij delovanja mladih (Trbanc & Verša, 2002, str. 343-344).

3.3 Spremembe v izobraževalnih sistemih in podaljševanje izobraževanja

Na odnos držav do izobraževalnih sistemov ter na spreminjanje vsebine izobraževalnih programov so vplivale predvsem spremembe v sferi dela in zaposlovanja. V večini evropskih držav, vključno s Slovenijo, so v zadnjih dveh desetletjih izvedli obsežne reforme izobraževalnih sistemov ter posodobitev programov. Evropske države so izobraževalne programe modernizirale, izdelale boljše povezave med šolskim sistemom in sfero dela ter povečale udeležbo delodajalcev v razvoj izobraževanja in izvajanje usposabljanja mladih. Cilj reform pa je bil povečati zaposljivost mladih (Trbanc, 2005, str. 169-170).

Vse večji pomen znanja in usposobljenosti na trgu delovne sile je vplival na dvigovanje izobrazbene aspiracije med mladimi, kjer gre na eni strani za izobraževalne politike, ki mlade spodbujajo, da nadaljujejo izobraževanje na terciarni ravni, po drugi strani pa gre za zviševanje izobrazbenih prizadevanj mladih ter pričakovanja mladih pridobitve boljšega položaja na trgu dela kot posledice boljše izobrazbe. Podaljševanje izobraževanja vpliva na zmanjšano delovno aktivnost mladih ter dejansko odlaganje vstopa na trg dela. Poleg tega se visoko izobraženi mladi vse pogostejše spopadajo z brezposelnostjo, saj se konkurenca za delovna mesta med dobro izobraženimi mladimi znatno povečuje, kar se še zlasti kaže pri iskalcih prve zaposlitve (Trbanc, 2005, str. 171).

3.4 Povečevanje fleksibilnosti na trgih delovne sile

Sprememba v povečanju dinamike prehodov med šolanjem, brezposelnostjo in zaposlenostjo je tesno povezana s spremembami na trgih delovne sile, ki jih prinašajo tehnološki razvoj, globalizacija ter povečane potrebe po fleksibilnosti delovne sile. Danes se mladi o vstopu na trg dela srečujejo s spremenjeno strukturo zaposlitvenih možnosti, kar se kaže v povečanju manj varnih zaposlitev, še zlasti zaposlitev za krajši čas in zaposlitev za določen čas. Vključenost v začasna, občasna dela in dela s krajšim delovnim časom pa so tudi posledica izbire mladih, ki se še šolajo, ali mladih, ki se še ne želijo stalno zaposliti. V zadnjih desetletjih se kot takšna fleksibilna in relativno poceni oblika dela pojavlja predvsem študentsko delo. Vedno pogostejše opravljanje netipičnih del pa je tudi posledica trenda upada stalnih zaposlitev, ki mladim ob vstopu na trg dela omejuje izbiro (Trbanc & Verša, 2002, str. 346-347).

Ob trendu upada stalnih in varnih zaposlitev so zaposlitvene priložnosti na različnih segmentih trga različne, boljše zaposlitvene možnosti pa so običajno povezane s povpraševanjem po visoko usposobljeni delovni sili. Takšen primer so mladi strokovnjaki v računalništvu, ki imajo možnost hitre pridobitve dobre in trajne zaposlitve, saj je povpraševanje po takšni delovni sili veliko. Na drugi strani pa se slabše izobraženi mladi soočajo s slabšimi zaposlitvenimi priložnostmi in se večinoma zaposlujejo za določen čas ali krajši delovni čas (Trbanc, 2005, str. 173).

Pogosto opravljanje zaposlitev za določen čas in zaposlitev s krajšim delovnim časom nekaterih skupin mladih pomeni možno nevarnost, da bodo večje skupine mladih tudi pozneje izpostavljene nizki stopnji udeležbe v zaposlitvi, kar bo vplivalo na visoko stopnjo socialne negotovosti teh skupin (Furlong & Hammer, 2000).

3.5 Reguliranje zaposlovanja, politika zaposlovanja in odnos socialnih partnerjev do zaposlovanja mladih

Vključevanje mladih v zaposlovanje je odvisno od delovanja tržnih mehanizmov, vendar pa je poleg tega urejeno tudi z zakonskimi in kolektivnimi predpisi, s sodelovanjem med delodajalci, sindikati in državo. Slednja lahko ureja prehode iz šolanja v zaposlitev z različnimi ukrepi - z reguliranjem izobraževalnih možnosti, s štipendijsko politiko, s spodbujanjem povezovanja šol in delodajalcev ter drugimi ukrepi. Politike evropskih držav se še zlasti posvečajo problematiki slabo izobraženih ter dolgotrajno brezposelnih mladih ter spodbujajo njihovo zaposlovanje z različnimi oblikami zaposlitvenega svetovanja, raznimi oblikami pridobivanja delovnih izkušenj in drugimi ukrepi (Trbanc, 2005, str. 174-176).

Poleg države in politik zaposlovanja imajo pomembno vlogo pri lajšanju prehodov mladih v zaposlitev tudi socialni partnerji, zlasti delodajalci. V državah, kjer je sistematična vpetost delodajalcev v sisteme izobraževanja, usposabljanja in lajšanja prehodov v zaposlitev manjša, so stopnje brezposelnosti mladih tradicionalno nižje v primerjavi z državami, kjer je takšna vpetost delodajalcev velika. Takšna vpetost delodajalcev pa ni njihova edina pomembna vloga, velik pomen ima namreč tudi splošen odnos in zavzetost delodajalcev za zaposlovanje mladih, kar je pogosto odvisno od spodbud in akcij s strani politike zaposlovanja (Trbanc, 2005, str. 174-176).

4 Urejanje položaja mladih na trgu delovne sile v Sloveniji

Slovenija ima razvite tri glavne načine načrtovanega prehoda iz izobraževanja v zaposlitev, in sicer štipendiranje, pripravništvo ter vajeništvo, vendar je takšnega sofinanciranja deležen le manjši del mladih (Trbanc & Verša, 2002, str. 356).

4.1 Štipendiranje, pripravništvo in vajeništvo

Štipendiranje je sistem, v katerem mladi prejemajo sredstva, ki so namenjena za čas izobraževanja. Štipendije lahko dajejo različne izobraževalne fundacije, dobrodelne ustanove, izobraževalne ustanove, podjetja ali država. V preteklosti so delodajalci uporabljali predvsem kadrovske štipendiranje, s katerim podjetja usmerjajo izobraževanje mladih v skladu s svojimi potrebami in na takšen način tudi ocenijo njihove delovne sposobnosti. Mladim pa je s kadrovsko štipendijo po končanem izobraževanju zagotovljena možnost varnega prehoda v zaposlitev pri podjetju štipenditorju. Ekonomska kriza je povzročila, da so podjetja zmanjšala vlaganje v razvoj kadrov, posledično pa se je naglo zmanjšalo tudi kadrovske štipendiranje. V

Sloveniji je poleg kadrovskih štipendij prisoten tudi sistem državnih štipendij, kjer obstajata dve vrsti državnih štipendij. Sredstva za državni štipendiji so zagotovljena iz proračuna Republike Slovenije. Gre za tako imenovane Republiške in Zoisove štipendije. Prve so namenjene mladim, ki so materialno ogroženi in si težko privoščijo šolanje, druge pa so podeljene nadpovprečno nadarjenim mladim posameznikom glede na njihove dosežke. Državne štipendije mladim olajšujejo izobraževanje, vendar pa takšne štipendije ne zagotavljajo prve zaposlitve, tako kot kadrovske štipendiranje (Trbanc & Verša, 2002, str. 356-357).

Trbanc in Verša (2002, str. 357) navajata, da je drug način vključevanja mladih v prvo zaposlitev urejen s pripravništvom. Gre za prvo zaposlitev, ki ustreza vrsti in stopnji strokovne izobrazbe in je časovno omejena. Pripravništvo delodajalcu omogoča presojo delavčeve ustreznosti, delavcu pa omogoča seznanjanje z delovnim procesom. Pripravništvo se je leta 1991 uvrstilo med ukrepe aktivne politike zaposlovanja. Ti naj bi mladim olajšali pridobivanje prvih delovnih izkušenj in spodbujali odpiranje novih delovnih mest.

Vajeništvo je sistem dualnega izobraževanja, ki mladim omogoča izobraževanje neposredno z delovno prakso. Vajenci v tri leta trajajočem izobraževanju delno pridobivajo teoretično znanje v šoli, delno pa s praktičnim delom v delavnici pri delodajalcu. Takšno povezovanje področja izobraževanja in področja dela je primerno predvsem za poklicno in strokovno vrsto izobraževanja (predvsem za delo, ki zahteva ročne spretnosti) (Trbanc & Verša, 2002, str. 358).

4.2 Ukrepi aktivne politike zaposlovanja

Zaradi pomanjkanja izkušenj z iskanjem zaposlitev mladi ob vstopu na trg delovne sile ne znajo ponuditi svojega znanja in spretnosti ter posledično tudi ne znajo poiskati delodajalca, ki bi jim lahko ponudil zaposlitev. Težave, s katerimi se mladi srečujejo na trgu delovne sile, poskuša država omiliti z vrsto ukrepov aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju APZ) (Trbanc & Verša, 2002, str. 358).

Namen oziroma cilj APZ je zagotavljanje zaposljivosti in ekonomske aktivnosti čim širšemu krogu posameznikov (Svetlik & Batič, 2002, str. 174). Programi APZ lahko delujejo na različne načine. Lahko delujejo preventivno, tako da skušajo delodajalce odvrniti od odpuščanja delavcev s subvencioniranjem prekvalifikacij ogroženih. Drug način je, da usposablajo brezposelne za nova delovna mesta, jih spodbujajo k samozaposlovanju ali delodajalcem subvencionirajo nove zaposlitve in tako delujejo proaktivno. Lahko pa z različnimi delovno-izobraževalnimi programi preprečujejo socialno izolacijo brezposelnih in na ta način delujejo blažilno. S pomočjo teh programov se zmanjšujejo disfunkcije trga delovne sile oziroma se pospešuje njegovo delovanje (Svetlik, 1992, str. 13).

Danes je aktualen Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013 in izhaja iz razmer na trgu dela v Sloveniji ter iz prioritet, opredeljenih v evropskih in nacionalnih dokumentih. Ta program opredeljuje ključne naloge na trgu dela in strateške cilje, ki jih bo uresničeval z ukrepi in spremljal s postavljenimi kazalci (Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013, 2006, str. 2).

4.2.1 Nekateri ukrepi APZ, namenjeni mladim v letu 2009

Ukrepi APZ so namenjeni različnim skupinam glede na njihove specifične potrebe, pomembna ciljna skupina pa so tudi mladi do dopolnjenega 25. leta starosti, predvsem iskalci prve zaposlitve, mladi brez delovnih izkušenj ter tisti brez ustrezne izobrazbe glede na potrebe trga dela (Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013).

Katalog ukrepov APZ opisuje posamezne aktivnosti, ki se izvajajo v letu 2009, kjer so kot pomembna ciljna skupina tudi mladi. Med opisanimi aktivnostmi sem povzela naslednje:

CENTRI ZA INFORMIRANJE IN POKLICNO SVETOVANJE (CIPS):

Ena izmed ciljnih skupin so mladi, ki šele prvič načrtujejo svojo poklicno in izobraževalno pot. Namen te aktivnosti je nudenje informacij, ki jih uporabniki potrebujejo za odločanje glede zaposlovanja, načrtovanja poklicne poti ter načrtovanje izobraževanja (Katalog ukrepov APZ 2009, str. 13).

TABORI ZA ZOISOVE ŠTIPENDIJE:

Zoisovi štipendisti se udeležijo taborov, ki trajajo od enega tedna do deset dni. Na taborih mladi spoznavajo svoje lastnosti in kompetence, ki jih potrebujejo za ustrezno izbiro izobraževalne in poklicne poti. Štipendisti so v stiku z delodajalci, kar jim omogoča, da se seznani s potrebami na trgu dela, obenem pa delodajalci spoznavajo perspektivno delovno silo (Katalog ukrepov APZ 2009, str. 17).

KLUBI ZA ISKANJE ZAPOSLOTITVE:

Cilj aktivnosti je, da iskalec zaposlitve čim prej dobi zaposlitev, ki je glede na trenutne razmere zanj najbolj ustrezna. Namen je usposobitev udeležencev za sistematično iskanje zaposlitve, kar omogoča njihovo samostojnejše in aktivnejše delovanje na trgu dela ter hitrejše iskanje zaposlitve (Katalog ukrepov APZ 2009, str. 29).

ZAPOSLOTIVENI SEJMI:

Namen aktivnosti je spodbuditi delodajalce in delojemalce iz lokalnega okolja k hitrejšemu reševanju problema pomanjkanja kadrov oziroma iskanja zaposlitve. Delodajalci prikažejo zanimiva delovna mesta in potrebe po delavcih. V času sejma se izvajajo predavanja, tematska srečanja, seminarji, predstavitve delodajalcev in drugo, cilj teh aktivnosti pa je promocija zaposlovanja (Katalog ukrepov APZ 2009, str. 35).

USPOSABLJANJE NA DELOVNEM MESTU 2009/2010:

Namen aktivnosti je usposabljanje na delovnem mestu za konkretno delo. Ta ukrep izboljšuje položaj mladih, saj se na ta način naučijo veščin iskanja zaposlitve, pridobivajo izkušnje in se posledično lažje vključujejo na trg dela (Katalog ukrepov APZ 2009, str. 55).

USPOSABLJANJE ABSOLVENTOV NA DELOVNEM MESTU IN SUBVENCija ZA ZAPOSLOVITEV DIPLOMANTOV/ABSLOVENT - AKTIVIRAJ IN ZAPOSLI SE:

Ciljna skupina so študenti v absolventskem stažu, ki zaključijo vsaj VII. raven izobrazbe (vsaj 2. bolonjsko stopnjo). Izvaja se z usposabljanjem absolventa na delovnem mestu ter s subvencijo za zaposlitev te osebe, ko diplomira. Namen je aktivirati absolvente k pridobivanju znanja in veščin za lažjo vključitev na trg dela. Na ta način se izboljšajo zaposlitvene možnosti diplomantov ter poveča njihova konkurenčnost na trgu delovne sile (Katalog ukrepov APZ 2009, str. 57).

PROJEKTNO UČENJE ZA MLAJŠE ODRASLE (PUM):

Cilj in namen aktivnosti je spodbujanje mladih, da nadaljujejo svoje izobraževanje ali se zaposlijo, ter povečanje formiranja poklicne identitete, kar pripomore k njihovi boljši zaposljivosti (Katalog ukrepov APZ 2009, str. 61).

SPODUJANJE ZAPOSLOVANJA MLADIH BREZPOSELNIH OSEB:

Cilj in namen aktivnosti je povečati odliv brezposelnih oseb v zaposlitev s spodbujanjem subvencioniranega zaposlovanja težje zaposljivih oseb, mlajših od 25 let, ki so iskalci prve zaposlitve, ter so pridobili strokovno ali poklicno izobrazbo pred manj kot dvema letoma, za najmanj eno leto. Na ta način si iskalci prve zaposlitve pridobijo nekaj delovnih izkušenj, kar je dobro izhodišče za nadaljnje iskanje zaposlitve (Katalog ukrepov APZ 2009, str. 121).

5 Nekateri ukrepi za mlade Ministrstva za gospodarstvo

Ministrstvo za gospodarstvo izvaja programe in ukrepe, usmerjene v spodbujanje podjetniškega razvoja ter povečanje konkurenčnosti podjetij in države. V okviru izvajanja Lizbonske strategije tako izvaja tudi ukrepe za spodbujanje zaposlovanja mladih. Ministrstvo za gospodarstvo je osnovalo tudi Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in podjetniške konkurenčnosti 2007-2013, ki je usmerjen v štiri ključna področja za podjetništvo. Izvajanje teh ukrepov lahko prispeva h gospodarski rasti in povečanju konkurenčnosti ter k doseganju prenovljene Lizbonske strategije. V okviru teh ukrepov pa Ministrstvo za gospodarstvo poskuša spodbujati podjetništvo tudi med mladimi (Direktorat za podjetništvo in konkurenčnost, 2009).

5.1 Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji

Ministrstvo za gospodarstvo je v programu reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji kot četrto prednostno razvojno nalogo opredelilo sodobno socialno državo in večjo

zaposlenost, kamor sodi tudi izvajanje ukrepov spodbujanja zaposlovanja mladih. Ministrstvo želi s predlaganimi ukrepi v četrti razvojni nalogi ustvariti okolje, v katerem bodo ljudje hitrejši in lažje našli delo ter obenem uživali ustrezno raven socialne zaščite. S temi ukrepi želijo spodbuditi brezposelne osebe k aktivnemu iskanju dela in razvijanju njihovih sposobnosti. Pri tem jim bo država pomagala s spremenjeno politiko zaposlovanja in spodbudami za vlaganje v izobraževanje. S takšnimi spremembami na trgu dela želijo tudi delodajalcem olajšati prilagajanje obsega zaposlenosti in jih na ta način spodbuditi k večjemu zaposlovanju (Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, oktober 2005, str. 29).

Z ukrepi spodbujanja zaposlovanja mladih želi Slovenija pri zaposlovanju mladih doseči njihovo večje vključevanje v delovno okolje in družbo, ob hkratni višji učinkovitosti in uspešnosti študija. Pomemben dejavnik spodbujanja zaposlovanja mladih je tudi prostovoljno delo, ki omogoča pridobivanje formalnih priporočil o delovnih izkušnjah. S prostovoljnim delom mladi pridobivajo delovne izkušnje in posledično postajajo bolj zaposljivi (Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, oktober 2005, str. 45).

Ministrstvo za gospodarstvo v programu reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji (2006, str. 45) med ključne ukrepe za reševanje problematike zaposlovanja mladih navaja:

- povezovanje študija in dela s pomočjo študijske prakse ter kadrovske in socialne štipendije,
- ukrepi APZ za brezposelne mlade,
- izvajanje projekta Preprečitev neuspešnosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju ter usposabljanju (s projektom želijo zmanjšati osip mladih iz izobraževanja, izvaja pa ga Center RS za poklicno izobraževanje),
- zakonske spremembe pri štipendiranju in reforma študentskih servisov, ki bo omogočila sprostitev delovnih mest, ki jih zdaj zasedajo študenti, zaposleni preko študentskega servisa.

5.2 Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2007-2013

Program za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti 2007-2013 govori o tem, kako izboljšati konkurenčnost slovenskega gospodarstva in v okviru tega tudi podjetništva. Ta program upošteva poleg slovenskih zamisli in evropskih dobrih praks tudi nekatere druge ukrepe iz drugih najbolj razvitih držav sveta, ki jih priredi potrebam specifičnega okolja v Sloveniji (Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti 2007-2013, julij 2006, str. 3).

5.2.1 Promocija podjetništva in izobraževanje za podjetništvo

Na nekaterih fakultetah in srednjih šolah se odvijajo aktivnosti na področju izobraževanja mladih na področju podjetništva in uvajanja metod podjetnosti, vendar te aktivnosti niso usmerjene na reševanje tega problema na nacionalni ravni. Ministrstvo za gospodarstvo bo pri tem ukrepu sodelovalo tudi z drugimi institucijami (ministrstvom, pristojnim za šolstvo,

ministrstvom, pristojnim za visoko šolstvo ter drugimi pristojnimi institucijami). Izobraževanje je ključno za spodbujanje podjetništva. Pri spodbujanju podjetniške miselnosti med mladimi in pri zagotavljanju ustreznih spretnosti je pomembna vloga šol in univerz. Z osnovami podjetniške kulture pa bodo seznanjeni tudi že učenci osnovnih šol in otroci v predšolski vzgoji. V okviru promocije podjetništva bodo potekale aktivnosti izvajanja promocije podjetništva, podjetniške kulture in podpornega okolja preko javnih medijev, sodelovanja pri dogodkih, natečajih in sejnih s področja podjetništva in obrti, vključevanja uspešnih podjetnikov v promocijo podjetništva v šolah ter druge aktivnosti. Z ukrepi želijo mlade seznaniti z osnovnimi veščinami podjetništva ter okrepiti njihovo zaupanje v lastne sposobnosti in znanja. Tako bi jim pomagali pri spoznavanju njihovih potencialov in pri nadaljnjem načrtovanju njihovih poti ter na ta način spodbudili hitrejši prenos idej na trg (Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti 2007-2013, julij 2006, str. 13-14).

5.2.2 Spodbujanje podjetništva med posebnimi ciljnimi skupinami

Med ukrepe programa za spodbujanje podjetništva sodi tudi spodbujanje podjetništva med posebnimi ciljnimi skupinami, ki je namenjen tudi mladim. V programu sodelujejo z ministrstvom za kmetijstvo, ministrstvom, pristojnim za šolstvo, ter ministrstvom, pristojnim za delo. V okviru tega programa želijo pripraviti model podpore posebnih ciljnih skupin ter pripraviti predlog vključevanja v druge podpirne ukrepe za podjetništvo. Te ciljne skupine se soočajo s pomanjkanjem stikov, informacij, s težavami stereotipov, s posebnostmi glede tipov podjetij in sektorjev, spopadajo se tudi s težavami usklajevanja poslovnih in družinskih obveznosti ter z drugimi problemi. Z aktivnostmi želijo informirati, animirati in motivirati posebne ciljne skupine. Namen aktivnosti pa je pridobivanje informacij za poslovne priložnosti, ustvarjanje posebnim ciljnim skupinam prilagojenega podpornega okolja, izmenjava dobrih praks ter spodbujanje mreženja v okviru posebnih ciljnih skupin. Izvajalci aktivnosti se zberejo na nacionalnem ali lokalnem nivoju preko javnega razpisa ali na kakšen drug način, vendar v skladu z Zakonom o javnih financah in Zakonom o javnih naročilih. S pomočjo tega programa naj bi število novih podjetij iz izhodiščnega stanja v letu 2005 (80 podjetij) naraslo na 560 novih podjetij v letu 2013 in omogočilo 1.200 novih zaposlitev v letu 2013 (Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti 2007-2013, julij 2006, str. 20-21).

6 Študentsko delo

Študentsko delo se pojavlja kot posebna oblika fleksibilizacije slovenskega trga dela in v zadnjem času predstavlja pomemben segment zaposlovanja mladih. Slovenska regulacija študentskega dela omogoča precej širok obseg takšnega zaposlovanja, ki je za delodajalce, zaradi nizke obdavčitve, daleč najcenejša oblika angažiranja delovne sile, hkrati pa imajo delodajalci do tovrstne delovne sile najmanj obveznosti. Na naraščanje takšnega način zaposlovanja kaže tudi povečanje števila študentskih servisov. Leta 1999 je bilo v Sloveniji

registriranih 45 poslovnih subjektov za posredovanje študentskega dela, leta 2002 pa je bilo v Sloveniji že 81 takšnih poslovnih subjektov s skupaj 176 poslovalnicami. Poleg naraščanja števila študentskih servisov, pa narašča tudi število študentov, ki poleg študija opravljajo delo preko takšnih poslovnih subjektov (Trbanc, 2005, str. 172).

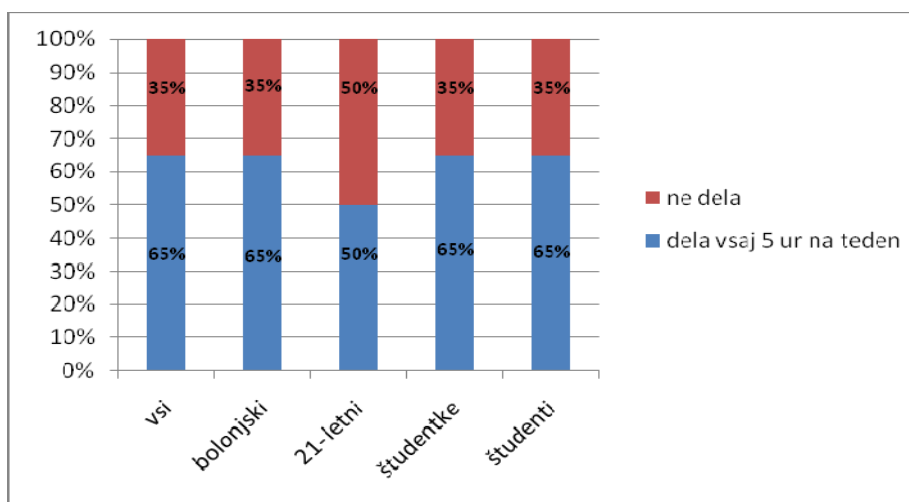
Opravljanje študentskih del pomeni za študente, ob podaljševanju trajanja šolanja, pomemben vir zaslužka ter tudi vir pomembnih delovnih izkušenj. Slabost študentskega dela je v tem, da za dijake in študente takšno delo le redko pomeni pridobivanje relevantnih (profesionalnih) delovnih izkušenj. Pogosto gre namreč za delo v neugodnem delovnem času ali ob vikendih (delo na bencinskih črpalkah, restavracijah, nakupovalnih centrih itd.) ter dela, ki so fizično naporna (na primer v proizvodnji) (Trbanc, 2005, str. 172-173).

Študentsko delo je povezano tudi z različnimi zlorabami in pogosto presega zakonsko določene okvire, saj delodajalci namesto začasnih in občasnih študentskih del vedno bolj posegajo po študentskem delu za daljši čas. Zaradi cenejšega dela in manj obveznosti delodajalcev do študentov, slednji v praksi predstavljajo nelojalno konkurenco mladim univerzitetnim diplomantom oziroma prvim iskalcem zaposlitve (Ignjatović, 2006, str. 68).

Ker delodajalci vse pogostejše svoje potrebe po delovni sili zapolnjujejo s študentsko delovno silo, to posledično vpliva tudi na večjo brezposelnost med slabše izobraženimi mladimi, ki se po končanem šolanju znajdejo na trgu dela in iščejo redno zaposlitev (Trbanc, 2005, str. 173).

Iz slike 1 je razvidno, da v času študija opravlja plačano delo 65% študentov. Med spoloma ni razlike, saj je delež delovnih študentov v obeh primerih enak in znaša 65%. Razvidno je povečevanje deleža delovnih obveznosti s povečevanjem starosti. Med 21-letnimi študenti je polovica takšnih, ki v času predavanja tudi delajo (Evroštudent SI 2007, str. 45).

Slika 1: Delež študentov, ki opravlja študentsko delo

Vir: Evroštudent SI 2007, str. 45, prikaz 42: Delo študentov v času študija

7 Raziskava o mladih na trgu dela v pogojih gospodarske krize

Z raziskavo sem želela pridobiti podatke o sedanjem stanju mladih na trgu dela. Raziskavo sem s pomočjo ankete izvedla v Ljubljani in njeni okolici, in sicer med mladimi, starimi od 15 do 26 let.

7.1 Namen raziskave

Glavni namen raziskave je spoznati trenutno stanje mladih na trgu delovne sile, starih od 15 do 26 let, predstaviti ugotovitve, ki se nanašajo na zaposlenost mladih, brezposelnost, izobrazbo in probleme, s katerimi se soočajo na trgu delovne sile.

S prvim delom raziskave sem želela dobiti splošne podatke o statusu anketirancev (zaposleni, nezaposleni, študentje itd.), o izobraževanju mladih oziroma stopnji izobrazbe. Namen je bil izvedeti tudi, kako mladi doživljajo gospodarsko krizo, kakšne izkušnje imajo ter pridobiti podatke vplivu gospodarske krize na njihovo zaposlitev. Drugi del raziskave je bil namenjen zaposlenim anketirancem ter tistim, ki so v tednu pred anketiranjem opravljali kakršno koli delo za plačilo (študentsko, honorarno itd.). V tem delu raziskave me je zanimalo, kako so prišli do sedanje zaposlitve, ali opravljajo delo v svoji stroki, za katerega so šolani, ali delajo na manj zahtevnem, ustreznem ali bolj zahtevnem delovnem mestu glede na njihovo izobrazbo. Prav tako sem želela izvedeti, če so zaposleni težko našli zaposlitev v svoji stroki oziroma, če menijo, da bodo težko našli zaposlitev v svoji stroki, pri zaposlenih za določen čas pa me je zanimalo, kaj je razlog za takšno obliko zaposlitve ter njihovo zadovoljstvo s takšno obliko zaposlitve. Tretji del raziskave je bil namenjen brezposelnim anketirancem. Namen tega dela je bil izvedeti, ali gre za iskalce prve zaposlitve oziroma, če sploh iščejo zaposlitev. Skušala sem ugotoviti vzroke za njihovo brezposelnost, trajanje brezposelnosti, kakšen položaj je bil za njih značilen pred začetkom iskanja zaposlitve ter na kakšen način so v zadnjih štirih tednih iskali zaposlitev. Eden izmed namenov pa je bil tudi ugotoviti, če so vključeni v katerega izmed programov aktivne politike zaposlovanja.

7.2 Metodologija raziskave

V raziskovalnem delu sem kot sredstvo analize uporabila anketni vprašalnik, na katerega je odgovarjalo 121 oseb. Želela sem se osredotočiti na določeno regijo v Sloveniji, da bi tako med mladimi anketiranci zagotovila čim večjo enakost glede raznolikosti in obsega ponudbe dela ter možnosti zaposlitve. Tako so vprašalnike izpolnjevali mladi iz Ljubljane in njene okolice. Anketni vprašalniki so bili izpolnjeni na različnih mestih in na različne načine. 87 anketnih vprašalnikov so izpolnili mimoidoči v trgovskih centrih Ljubljane ter mimoidoči na ulicah, 31 vprašalnikov je bilo izpolnjenih preko elektronske pošte, 8 vprašalnikov pa na Ekonomski fakulteti v Ljubljani.

Anketni vprašalnik sem oblikovala sama na podlagi prebrane literature, uporabljene v teoretičnem delu ter na podlagi posvetovanja z uslužbencem Zavoda RS za zaposlovanje. Vprašalnik je razdeljen na tri sklope in vsebuje 22 vprašanj. Na prvi del anketnega vprašalnika so odgovarjali vsi anketiranci, drugi del je bil namenjen zaposlenim anketirancem oziroma tistim, ki so v tednu pred anketiranjem opravljali kakršno koli delo za plačilo, tretji del pa je bil namenjen brezposelnim anketirancem ali tistim, ki so v rednem izobraževanju in ne delajo. Večina vprašanj je zaprtega tipa, kjer anketiranci izberejo enega izmed navedenih odgovorov, tri vprašanja so delno odprtega, delno zaprtega tipa, 4., 5. in 10. vprašanje pa so odprtega tipa, kjer morajo anketiranci pri četrtem podati starost pri prvi zaposlitvi, pri petem svoje mnenje, pri desetem pa navesti število mesecev aktivnega iskanja dela. Anketni vprašalnik se nahaja v prilogi 1.

7.3 Opredelitev ciljne skupine

V diplomskem delu sem analizirala položaj mladih na trgu dela, starih od 15 do 26 let. Spodnjo mejo sem omejila na 15 let, saj spodnjo mejo opredeljuje zakonsko določena najnižja starost, pri kateri se lahko oseba zaposli oziroma prijavi na zavodu za zaposlovanje. V Sloveniji je ta meja 15 let (Zakon o delovnih razmerjih, 1990). Enaka najnižja meja je določena tudi s skupno zakonodajo držav Evropske unije. Zgornjo mejo sem omejila na 26 let, saj je zgornjo starostno mejo smiselno opredeliti s starostjo ob dokončanju najnižje oziroma najvišje stopnje izobraževanja, po kateri se je možno zaposliti.

7.4 Analiza raziskave

Prvi del anketnega vprašalnika je bil namenjen vsem anketirancem, kjer sem želela pridobiti demografske podatke o anketiranih, podatke o statusu, starosti pri prvi zaposlitvi, vplivu gospodarske krize na zaposlovanje mladih ter njihovo mnenje o prihodnji situaciji zaposlovanja za mlade. Na vprašanja v drugem delu ankete so odgovarjali zaposleni anketiranci oziroma anketiranci, ki so v tednu pred anketiranjem opravljali kakršno koli delo za plačilo. Med anketiranci je bilo tako 75,21% takšnih, ki so zaposleni ali pa so v tednu pred anketiranjem opravljali delo za plačilo, ostalih 24,79% anketirancev pa na drugi del vprašanj ni odgovarjalo, saj so nezaposleni ali pa so v rednem izobraževanju in ne delajo. Podatke prikazuje slika 2 v prilogi 2. Tretji del raziskave je bil namenjen brezposelnim anketirancem. Na vprašanja v tem delu je odgovarjalo 24,79% anketirancev, med anketiranci je bilo namreč 22,31 % nezaposlenih in 2,48% takšnih, ki so v rednem izobraževanju in v času šolanja ne delajo.

7.4.1 Demografski podatki

V anketi je sodelovalo 121 oseb, od tega 52 moških, kar predstavlja 43 odstotkov vzorca, in 69 žensk, to je 57 odstotkov vzorca. Največ anketirancev je bilo starih 22 let, in sicer 16,53%, anketiranih, starih 26 let, je bilo 15,70%, starih 25 let je bilo 14,05 odstotkov, sledijo stari 23

let, ki jih je bilo 13,22%, 20-letnikov je bilo 7,44%, anketiranih, starih 19 in 21 let, je bilo 6,61%, starih 18 let je bilo 4,96%, 2,84% anketirancev je bilo starih 16 let ter 1,65% starih 17 let. Najmanj anketirancev pa je bilo starih 15 let, in sicer 0,83 odstotkov. Podatki so prikazani na sliki 3 in 4 v prilogi 2.

Stopnjo izobrazbe anketirancev prikazuje tabela 2 v prilogi 2. Med anketiranci ima največ vprašanih srednjo splošno izobrazbo, takšnih je 38,84%, z 22,3 odstotki jim sledijo tisti s srednjo strokovno izobrazbo, 14,05% jih ima višjo strokovno izobrazbo oziroma višješolsko izobrazbo, anketirancev z osnovno izobrazbo je 9,09%, anketirancev z nižjo ali srednjo poklicno izobrazbo in univerzitetno izobrazbo je vsakih po 7,44%, samo en anketiranec (0,83%) pa ima VII. stopnjo izobrazbe. Nihče od anketirancev ni brez šolske izobrazbe, prav tako nihče ni dosegel specializacije ali doktorata.

Rezultati v tabeli 3 v prilogi 2 prikazujejo status anketirancev, ki je bil za njih značilen v obdobju enega tedna pred anketiranjem. Največji delež predstavljajo tisti, ki delajo preko študentskega servisa in so obenem v rednem izobraževanju, takšnih je 42,15%. Študentsko delo tako predstavlja najbolj pogosto obliko zaposlitve med mladimi. Med anketiranci je bilo tudi veliko nezaposlenih, in sicer 22,31%. Na podlagi rezultatov lahko opazimo, da se kot pogosta oblika zaposlitve med mladimi pojavlja tudi zaposlitev za določen čas, med anketiranci je namreč 13,22% takšnih, ki so zaposleni za določen čas s polnim delovnim časom. Zaposlenim za določen čas sledijo redno zaposleni s polnim delovnim časom, ki predstavljajo 8,26% vzorca, samozaposlenih in zaposlenih po pogodbi je vsakih po 3,31%, 2,48% je takšnih, ki ne delajo in so v rednem izobraževanju, 2,48% je tudi redno zaposlenih s krajšim delovnim časom, pripravnikov oziroma pripravnic je 1,65%, najmanj anketirancev (en anketiranec), to je 0,83%, pa je v tednu pred anketiranjem delalo preko javnih del.

7.4.2 Starost pri prvi zaposlitvi

Pri anketiranih me je zanimala starost anketirancev pri njihovi prvi zaposlitvi. V to vprašanje je bilo vključeno tudi študentsko delo, vprašanje pa je bilo odprtega tipa. Dobljeni rezultati v prilogi 2 v tabeli 4 prikazujejo, da so se anketiranci prvič zaposlili v povprečju pri 18,08 letih. Mediana kaže, da se je polovica anketiranih prvič zaposlila pri manj kot ali kvečjemu pri 17 letih, druga polovica pa se je prvič zaposlila pri višji starosti. Modus znaša 16, kar pomeni, da se je 19,01% anketirancev zaposlilo pri 16 letih. Najnižja starost pri prvi zaposlitvi je 14 let, ki predstavlja minimum, najvišja pa 26 let, ki predstavlja maksimum. Starost pri prvi zaposlitvi se v povprečju odklanja od aritmetične sredine za 3,05 let. V tabeli 3 sta izračunana tudi prvi in tretji kvartil. Prvi kvartil kaže, da se je 25% anketiranih prvič zaposlilo pri 16 letih ali manj, tretji kvartil pa kaže, da se je 75% anketiranih prvič zaposlilo pri 20 letih ali manj.

7.4.3 Vpliv gospodarske krize na zaposlovanje mladih

Peto vprašanje v anketnem vprašalniku se nanaša na gospodarsko krizo, ki je trenutno prisotna v večini držav. Vprašanje je bilo odprtega tipa, kjer me je zanimalo, ali po mnenju anketirancev gospodarska kriza otežuje zaposlovanje mladih. 31,40% anketirancev, je odgovorilo, da gospodarska kriza ne otežuje zaposlovanja mladih, večina anketiranih, in sicer 68,60%, pa je mnenja, da trenutna kriza situacijo na področju zaposlovanja mladih otežuje. Tako 14,95% anketiranih meni, da recesija otežuje situacijo mladih tako, da povzroča pomanjkanje na strani ponudbe dela, 12,40% navaja vedno manj razpisanih delovnih mest, 9,09% jih meni, da recesija dodatno otežuje zaposlovanje mladih s pomanjkljivimi delovnimi izkušnjami, 7,44% jih je mnenja, da kriza zmanjšuje možnosti za mlade iskalce prve zaposlitve, 6,61% jih opaža zmanjšanje zaposlovanja študentov, 5,79% jih meni, da situacijo mladih otežujejo zapiranje in stečaji podjetij, 4,96% pa navaja problem odpuščanja delavcev. 4,13% anketirancev je odgovorilo, da delodajalci v času krize krčijo stroške in tako zapirajo delovna mesta, 2,48% pa jih je mnenja, da situacijo mladih otežuje pomanjkanje finančnih sredstev. Najmanj anketirancev, 1,65%, jih meni, da morajo mladi zaradi gospodarske krize opravljati enako delo za manjše plačilo. Rezultati so prikazani v tabeli 5 v prilogi 2.

Šesto vprašanje je bilo delno zaprtega, delno odprtega tipa. Zanimalo me je, če so anketiranci sami na področju zaposlovanja čutili posledice gospodarske krize. Dobljeni rezultati so prikazani v tabeli 6 v prilogi 2. Pri anketirancih, ki so odgovorili z da, sem želela izvedeti tudi, na kakšen način so sami čutili posledice krize. Največ anketirancev, to je 66,94%, je odgovorilo, da sami pri zaposlovanju niso čutili posledic recesije, ostalih 33,06% pa je na področju zaposlovanja občutilo posledice. 7,44% anketirancev je navedlo, da ne morejo najti zaposlitve, 5,79% zaposlenih anketirancev navaja, da so zaradi krize težko našli sedanjo zaposlitev, 4,96% navaja zmanjšanje razpisov za delo v svoji stroki, zmanjšanje plačila občuti 4,13% anketirancev. Prekinitev delovnega razmerja s strani delodajalca je navedlo 2,48% anketiranih, prav tako jih je 2,48% navedlo, da delajo manj ur na teden, 1,65% jih je navedlo omejevanje pri koriščenju letnega dopusta, enak odstotek (1,65%) kot posledico recesije navaja, da se ne morejo stalno zaposliti. Najmanj anketirancev (0,83%) občuti zmanjšanje prodaje izdelkov oziroma zmanjšan obisk kupcev, 0,83% jih navaja prekinitev pogodbe za določen čas po izteku, prav tako pa 0,83% vprašanih navaja psihične stiske zaradi manjše varnosti zaposlitve kot posledice gospodarske krize.

7.4.4 Prihodnost zaposlovanja mladih

Z anketo sem želela izvedeti tudi, kakšno je mnenje mladih o situaciji na področju zaposlovanja za mlade v prihodnje. Tabela 1 prikazuje, da 41,32% anketiranih meni, da bo situacija v prihodnje enaka, sledijo jim tisti, ki menijo, da se bo situacija v prihodnje poslabšala, takšnih je 33,88%, 24,79% anketiranih pa meni, da bo situacija za mlade v prihodnje boljša.

Tabela 1 : Kakšna menite, da bo situacija na področju zaposlovanja za mlade v prihodnje?

Situacija v prihodnje	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Boljša	30	24,79	24,79	24,79
Enaka	50	41,32	41,32	66,12
Slabša	41	33,88	33,88	100,00
Skupaj	121	100,00	100,00	

Vir: Raziskava, 2009

7.4.5 Iskanje zaposlitve

Pri osmem vprašanju sem želela ugotoviti, kako so zaposleni anketiranci prišli do sedanje zaposlitve. Med zaposlenimi anketiranci jih je največ, 26,37%, zaposlitev našlo preko oglasa na internetu, 16,48% je zaposlitev našlo z neposrednim spraševanjem pri delodajalcu, 14,29% je zaposlitev dobilo preko razgovora ali testiranja pri delodajalcu, 12,09% je delo našlo preko prijateljev, znancev in sorodnikov, 9,89% je poslalo prošnjo za zaposlitev, 6,59% anketirancev je delo našlo preko študentskega servisa, 3,30% jih je oglas za delo našlo na spletni strani zavoda za zaposlovanje, enak odstotek (3,30%) je oglas za delo našlo v časopisu ali reviji, prav tako pa je 3,30% anketiranih k sedanjemu delodajalcu napotil zavod za zaposlovanje. 2,20% vprašanih je zaposlitev našlo med oglasi zavoda za zaposlovanje v katerem od časopisov, 1,10% je oglas za sedanjo zaposlitev našlo na oglasni deski zavoda za zaposlovanje, 1,10% pa jih je našlo zemljo, zgradbo ali opremo za samozaposlitev. Nihče od zaposlenih anketirancev ni med ponujenimi možnostmi izbral odgovora, da so oglas za zaposlitev našli na teletekstu ali odgovor, da so zaposlitev našli v zasebni agenciji za zaposlovanje. Prav tako ni nihče od zaposlenih anketiranih navedel kakšnega drugega načina pridobitve sedanje zaposlitve. Dobljeni rezultati so prikazani v prilogi 2 v tabeli 7.

Deveto vprašanje je bilo odprtega tipa. Pri tem vprašanju je bilo potrebno navesti, koliko mesecev so zaposleni anketiranci aktivno iskali delo. Izmed tistih, ki so odgovarjali, jih 31,87% ni aktivno iskalo dela, s 24,18% jim sledijo tisti, ki so delo aktivno iskali en mesec, 13,19% anketiranih je delo aktivno iskalo dva meseca, 12,09% jih je delo iskalo manj kot en mesec, 10,99% je aktivno iskalo delo tri mesece, 3,30% anketiranih je navedlo, da so aktivno iskali delo šest mesecev, štiri mesece je aktivno iskalo delo 2,20% vprašanih, takšnih, ki so zaposlitev aktivno iskali pet mesecev, je 1,10%, enak odstotek zaposlenih anketiranih (1,10%) pa je delo aktivno iskalo več kot leto dni. Rezultati so prikazani v tabeli 8 v prilogi 2.

7.4.6 Ustreznost delovnega mesta

V zadnjem času se veliko mladih srečuje s težavo, da se ne morejo zaposliti na ustreznem delovnem mestu glede na njihovo izobrazbo, zato sem tudi sama želela ugotoviti, kakšne izkušnje imajo s tem mladi zaposleni anketiranci. V prilogi 2 nam rezultati v tabeli 9 kažejo, da 53,85% zaposlenih anketiranih dela na manj zahtevnem delovnem mestu glede na njihovo izobrazbo, 35,16% jih dela na ustreznem delovnem mestu glede na izobrazbo, najmanj

anketiranih, 10,99%, pa jih dela na bolj zahtevnem delovnem mestu. Delovna mesta so torej za več kot polovico mladih neustrezna, saj delajo na manj zahtevnih delovnih mestih glede na njihovo izobrazbo. Pri desetem vprašanju me je zanimala tudi primerjava ustreznosti delovnega mesta glede na spol in izobrazbo. Rezultate prikazuje tabela 10 v prilogi 2. Pri spolu je na manj ustreznem delovnem mestu zaposlenih več žensk kot moški, in sicer 64,15% žensk in 39,47% moških, na ustreznem delovnem mestu je tako zaposlenih več moških (50%), medtem ko je na ustreznem delovnem mestu zaposlenih le 24,53% žensk. Pri zaposlenih na bolj zahtevnem delovnem mestu med spoloma ni bistvenih razlik. Večina anketirancev z osnovno izobrazbo, 62,50%, dela na ustreznem delovnem mestu glede na izobrazbo, polovica anketirancev z nižjo ali srednjo poklicno izobrazbo dela na manj zahtevnem delovnem mestu glede na izobrazbo, prav tako kar 68,18% s srednjo strokovno izobrazbo in 61,11% s srednjo splošno izobrazbo dela na manj zahtevnih delovnih mestih. Največ anketirancev z višjo strokovno ali višješolsko izobrazbo, 53,85%, je zaposlenih na ustreznem delovnem mestu, polovica zaposlenih anketirancev z univerzitetno izobrazbo pa je zaposlenih na bolj zahtevnem delovnem mestu.

Pri anketiranih me je zanimalo tudi, ali anketiranci opravljajo delo v svoji stroki oziroma delo, za katerega so šolani. Tabela 11 v prilogi 2 nam kaže, da 61,54% anketirancev ne opravlja dela v svoji stroki, le 38,46% pa jih opravlja delo, za katerega so šolani.

Pri dvanajstem vprašanju sem želela izvedeti, ali so zaposleni anketiranci težko našli zaposlitev v svoji stroki oziroma, ali anketiranci, ki ne opravljajo dela v svoji stroki, menijo, da bodo težko našli delo v svoji stroki. Iz tabele 12 v prilogi 2 lahko razberemo, da največ anketirancev, to je 32,97%, ni imelo težav oziroma menijo, da ne bodo imeli težav pri iskanju zaposlitve v svoji stroki, ker je njihov poklic iskan, 18,68% anketirancev vzrok za težave pri iskanju zaposlitve vidi v gospodarski krizi in menijo, da se zaradi krize vsi težje zaposlujejo, 17,58% anketiranih o težavah pri zaposlitvi v svoji stroki ne razmišlja, 13,19% navaja težavnost pri zaposlitvi v svoji stroki v pomanjkanju povpraševanja za njihov poklic, 10,99% jih je kot vzrok za to, da iskanje dela ni ali ne bo težavno, navaja veze in poznanstva, 4,40% anketirancev pa vidi težave prav v pomanjkanju vez in poznanstev. Najmanj anketirancev, in sicer 2,20%, meni, da ne bodo imeli težav pri iskanju dela v svoji stroki, ker imajo štipendijo, ki jim omogoča prihodnjo zaposlitev.

Trinajsto vprašanje se nanaša na delovne razmere in možnosti napredovanja mladih. S tem vprašanjem sem želela ugotoviti, ali zaposleni anketiranci delajo v slabših delovnih razmerah in imajo manjše možnosti za napredovanje kot njihovi starejši sodelavci. Tabela 13 v prilogi 2 nam prikazuje, da 70,33% zaposlenih anketirancev ne dela v slabših delovnih razmerah in nimajo manj možnosti za napredovanje kot njihovi starejši sodelavci, 29,67% anketirancev pa meni, da delajo v slabših delovnih razmerah kot starejši kolegi in imajo tudi manj možnosti za napredovanje.

7.4.7 Fleksibilne oblike dela

Statistični podatki kažejo, da so se v zadnjih letih med mladimi razširile netipične oblike zaposlitev, še zlasti zaposlitev za določen čas, medtem ko število zaposlitev za nedoločen čas upada. Pri anketiranih, zaposlenih za določen čas, me je tako zanimalo, kaj je razlog, da opravljajo delo za določen čas. Med zaposlenimi anketiranci je 23,08% zaposlenih za določen čas, ostalih 76,92% ni zaposlenih za določen čas, kar prikazuje slika 5 v prilogi 2. 28,57% zaposlenih za določen čas kot najpogostejši razlog za takšno obliko zaposlitve navaja individualno pogodbo o zaposlitvi, 23,82% opravlja delo za določen čas, ker ne morejo najti stalne zaposlitve, 23,81% anketirancev opravlja delo za določen čas, ker so v poskusni dobi. Pri 9,52% anketirancev je razlog za takšno obliko zaposlitve pripravništvo in usposabljanje, 9,52% jih ne želi stalne zaposlitve, pri 4,76% zaposlenih za določen čas pa je razlog takšne zaposlitve izobraževanje oziroma šolanje. Rezultate prikazuje slika 6 v prilogi 2.

Petnajsto vprašanje v anketnem vprašalniku se nanaša na zadovoljstvo zaposlenih za določen čas s takšno obliko zaposlitve, ugotoviti pa sem želela tudi, kakšno obliko zaposlitve bi želeli anketiranci, ki niso zadovoljni z zaposlitvijo za določen čas. Izmed 23,08% zaposlenih za določen čas je 61,90% anketirancev odgovorilo, da so zadovoljni z obliko zaposlitve za določen čas, ostalih 38,10% ni zadovoljnih s takšno zaposlitvijo, kot želeno obliko zaposlitve pa so vsi nezadovoljni navedli obliko zaposlitve za nedoločen čas. Dobljene rezultate prikazuje slika 7 v prilogi 2.

7.4.8 Brezposelnost mladih

Pri šestnajstem vprašanju me je zanimalo, če brezposelni anketiranci iščejo zaposlitev, samozaposlitev ali pa ne iščejo zaposlitve. Rezultati v tabeli 14 v prilogi 2 kažejo, da 70% brezposelnih išče zaposlitev, 3,33% brezposelnih anketirancev išče samozaposlitev, 26,67% pa je takšnih, ki zaposlitve ne iščejo.

Od brezposelnih sem želela izvedeti tudi, koliko je iskalcev prve zaposlitve. Tako je kar 53,33% brezposelnih anketirancev iskalcev prve zaposlitve, 20,00% ne išče prve zaposlitve, 26,67% pa zaposlitve ne išče. Podatke prikazuje tabela 15 v prilogi 2. Pri tem vprašanju me je zanimala tudi starost iskalcev prve zaposlitve. V prilogi 2 nam tabela 16 prikazuje, da so iskalci prve zaposlitve v povprečju stari 23,29 let. Mediana kaže, da je polovica brezposelnih iskalcev prve zaposlitve starih manj kot ali kvečjemu 24 let, druga polovica iskalcev prve zaposlitve pa je starejših. Modus znaša 26 let, kar predstavlja, da je 23,53% iskalcev prve zaposlitve starih 26 let. Minimalna starost brezposelnih iskalcev prve zaposlitve je 19 let, maksimalna starost pa 26 let. Starost iskalcev prve zaposlitve se v povprečju odklanja od aritmetične sredine za 2,34 let. 25% iskalcev prve zaposlitve je starih 21,50 let ali manj, kar nam kaže prvi kvartil, tretji kvartil pa nam pove, da je 75% iskalcev prve zaposlitve starih 25,50 let ali manj.

Osemnajsto vprašanje se nanaša na trajanje brezposelnosti anketirancev. Tabela 17 v prilogi 2 nam prikazuje, da je 26,67% nezaposlenih anketirancev brezposelnih več kot pol leta, vendar manj kot eno leto, 23,33% je brezposelnih že več kot leto dni, 20,00% je brezposelnih manj kot mesec dni, pri 16,67 % brezposelnost traja od enega meseca do treh mesecev, 13,33% pa je brez dela od tri do šest mesecev. Želela sem ugotoviti tudi, ali se trajanje brezposelnosti razlikuje glede na spol in izobrazbo. Dobljeni podatki se nahajajo v tabeli 18 v prilogi 2. Večina moških (35,71%) je brezposelnih manj kot en mesec, medtem ko je večina žensk (31,25%) brezposelnih že več kot leto dni. Rezultati tako kažejo na razlike med spoloma, saj z naraščanjem trajanja brezposelnosti narašča tudi število žensk, število moških pa se zmanjšuje, kar kaže, da so ženske brezposelne dlje časa v primerjavi z moškimi. Med brezposelnimi je 46,67% moških in 53,33% žensk, kar kaže, da so mlade ženske pogostejše brezposelne kot mladi moški. Večja brezposelnost žensk je lahko odraz diskriminacije na delovnem mestu (mlade ženske so bolj pogosto odsotne z dela zaradi materinstva) in bolj pogoste izobrazbe pri ženskah, po kateri je povpraševanje na trgu manjše. Rezultati kažejo tudi razlike v trajanju brezposelnosti glede na izobrazbo. Najmanj časa so brezposelni tisti z nižjo ali srednjo poklicno izobrazbo, medtem ko je več kot leto dni brezposelnih največ tistih z univerzitetno izobrazbo.

Pri devetnajstem vprašanju sem želela ugotoviti, kaj je razlog za brezposelnost anketirancev. Iz tabele 19 v prilogi 2 je razvidno, da največ brezposelnih anketirancev, 30,00%, kot razlog za njihovo brezposelnost navaja prvo zaposlitev, 20,00% je brezposelnih, ker ne iščejo aktivno zaposlitve, pri 13,33% je razlog za brezposelnost pomanjkanje izobrazbe, enak odstotek (13,33%) kot razlog za brezposelnost navaja pomanjkanje delovnih izkušenj, 10,00% je brezposelnih zaradi izteka zaposlitve za določen čas, 10,00% brezposelnih pa navaja pomanjkanje na strani ponudbe dela. Najmanj anketirancev (3,33%) je kot razlog za brezposelnost navedlo neustrezno izobrazbo. Nihče od brezposelnih anketirancev kot razlog za brezposelnost ni navedel previsoke izobrazbe, prav tako ni nihče navedel kakšnega drugega razloga za brezposelnost.

Pri dvajsetem vprašanju me je zanimalo, kaj je veljalo za brezposelne, tik preden so začeli iskati delo. Iz tabele 20 v prilogi 2 lahko razberemo, da je bilo največ brezposelnih anketiranih, 46,67%, pred iskanjem zaposlitve v rednem izobraževanju, 16,67% pred začetkom iskanja zaposlitve ni iskalo dela, 13,33% je bilo pred iskanjem dela redno zaposlenih za določen čas, 13,33% brezposelnih anketirancev je opravljalo pogodbeno ali priložnostna dela, 6,67% je bilo tik pred iskanjem dela redno zaposlenih za nedoločen čas, 3,33% brezposelnih pa je pred začetkom iskanja zaposlitve pomagalo na družinski kmetiji, v družinskem podjetju ali obrti. Nihče od brezposelnih anketiranih pa pred iskanjem zaposlitve ni bil samostojni podjetnik, obrtnik, kmet oziroma delavec v svobodnem poklicu in nihče pred iskanjem dela ni bil na služenju vojaškega roka. Prav tako ni nihče navedel kakšnega drugega položaja, ki je za njih veljal pred iskanjem dela.

Enaindvajseto vprašanje je bilo namenjeno ugotavljanju, kako so brezposelni anketiranci v zadnjih štirih tednih iskali delo. Največ brezposelnih, to je 20,00%, je delo iskalo z neposrednim spraševanjem pri delodajalcu, 16,67% je za delo vprašalo sorodnike, prijatelje in znance, 13,33% brezposelnih je intenzivno pregledovalo oglase v časopisih, revijah ali na internetu, 13,33% v zadnjih štirih tednih ni iskalo zaposlitve, 10,00% jih je čakalo, da jih pokličejo z zavoda za zaposlovanje, 6,67% brezposelnih anketirancev se je javilo na oglas v časopisu ali reviji, v kateri od zasebnih agencij za zaposlovanje je delo iskalo 6,67%, enak odstotek brezposelnih (6,67%) jih je bilo v zadnjih štirih tednih na razgovoru ali testiranju pri delodajalcu, 3,33% je v zadnjih štirih tednih čakalo na odgovor na prošnjo za zaposlitev, prav tako 3,33% je v zadnjih štirih tednih iskalo zemljo, zgradbe ali opremo za samozaposlitev. Nihče od brezposelnih anketiranih pa ni navedel kakšnega drugega načina iskanja zaposlitve. Rezultati so prikazani v tabeli 2 v prilogi 2.

7.4.9 Vključenost v programe APZ

Zadnje vprašanje je bilo delno zaprtega, delno odprtega tipa. Tukaj sem želela ugotoviti, ali so brezposelni anketiranci vključeni v kakšen program aktivne politike zaposlovanja in kateri. Tabela 22 v prilogi 2 nam prikazuje, da 76,67% brezposelnih anketirancev ni vključenih v noben program aktivne politike zaposlovanja. Med vključenimi v programe aktivne politike zaposlovanja je največji delež, 10,00%, tistih, ki so vključeni v program usposabljanja na delovnem mestu, sledijo jim vključeni v klube za iskanje zaposlitve, teh je 6,67%. V ostala dva programa sta vključena le po en anketiranec, tako je en brezposelni anketiranec (3,33%) vključen v program 10.000, en anketiranec (3,33%) pa v svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve. Nihče od brezposelnih anketiranih ni navedel vključenosti še v kakšen drug program aktivne politike zaposlovanja.

7.5 Ugotovitve empiričnega dela

Raziskava je pokazala, da se večina mladih že v času izobraževanja vključuje v trg delovne sile, saj študentsko delo predstavlja najbolj pogosto obliko zaposlitve med mladimi. Nekoliko manj, vendar še vedno veliko, je mladih, ki so zaposleni za določen čas, kar kaže na povečevanje števila zaposlitev za določen čas med mladimi, veliko mladih pa je tudi nezaposlenih. Mladi se v povprečju prvič zaposlijo pri 18,08 letih, kamor sodi tudi študentsko delo. Mediana je pri tem znašala 17 let, modus pa 16 let.

Ugotovila sem, da ima gospodarska kriza vpliv na zaposlovanje mladih, saj večina anketirancev v največji meri opaza pomanjkanje na strani ponudbe dela kot posledice gospodarske krize. Kriza je tako težave zaposlovanja mladih dodatno ohromila. V večini primerov mladi sicer posledic gospodarske krize niso občutili na lastni koži, vendar pa je mladim kriza otežila predvsem pridobitev in iskanje zaposlitve. Med anketiranci, ki so sami čutili posledice recesije, je namreč večina takšnih, ki ne morejo najti zaposlitve ali pa so zaradi krize težko našli sedanjo zaposlitev.

Internet predstavlja pomemben vir iskanja zaposlitve med mladimi, saj je večina zaposlenih sedanjo zaposlitev našlo preko oglasa na internetu. Ugotovila sem, da mladi večinoma ne iščejo dela aktivno, saj večina zaposlenih anketirancev ni aktivno iskala dela, nekoliko manj pa jih je delo aktivno iskalo manj kot en mesec. Z raziskavo sem tudi ugotovila, da je veliko mladih zaposlenih na manj zahtevnem delovnem mestu glede na njihovo izobrazbo. Pojavlja se tudi razlika med spoloma, saj je na manj zahtevnem delovnem mestu zaposlenih več žensk kot moških. Mladi večinoma tudi ne opravljajo dela v svoji stroki oziroma dela, za katerega so šolani. Večina mladih pričakuje, da ne bo imela težav pri zaposlitvi v svoji stroki zaradi zadostnega povpraševanja po njihovem poklicu, nekoliko manj anketirancev pa težave vidi v gospodarski krizi, zaradi katere se vsi težje zaposlujejo. Želela sem ugotoviti tudi, ali mladi delajo v slabših delovnih razmerah in imajo manj možnosti za napredovanje kot njihovi starejši sodelavci, in tako ugotovila, da v večini primerov temu ni tako.

Med mladimi je najpogostejši razlog za opravljanje zaposlitve za določen čas individualna pogodba o zaposlitvi, veliko pa je zaposlenih za določen čas tudi zato, ker ne najdejo stalne oblike zaposlitve.

S tretjim delom raziskave sem ugotovila, da je več kot polovica mladih brezposelnih iskalcev prve zaposlitve. Zanimala me je tudi starost iskalcev prve zaposlitve. Ugotovila sem, da so iskalci prve zaposlitve v povprečju stari 23,29 let. Mediana je pri tem znašala 24 let, modus pa 26 let. Pri mladih je problematična dolgotrajna brezposelnost, saj je večina anketirancev brezposelnih več kot pol leta, nekoliko manj, vendar še vedno veliko, pa je takšnih, ki so brezposelni več kot leto dni. Z naraščanjem trajanja brezposelnosti narašča tudi število žensk, število moških pa se zmanjšuje, kar kaže, da so mlade ženske v povprečju brezposelne dlje časa v primerjavi z mladimi moškimi. Obstajajo pa tudi razlike v trajanju brezposelnosti glede na izobrazbo. Najmanj časa so namreč brezposelni tisti z nižjo ali srednjo poklicno izobrazbo, medtem ko je več kot leto dni brezposelnih največ tistih z univerzitetno izobrazbo. Razlog za brezposelnost pa je v večini primerov prva zaposlitev. Ugotovila sem, da je večina brezposelnih takšnih, ki so bili pred začetkom iskanja zaposlitve v rednem izobraževanju. Brezposelni iščejo zaposlitev na različne načine, najpogosteje pa delo iščejo z neposrednim spraševanjem pri delodajalcu. Mladi brezposelni se večinoma ne vključujejo v programe aktivne politike zaposlovanja, med vključenimi pa je največ takšnih, ki so udeleženi v programu usposabljanja na delovnem mestu.

7.6 Predlogi za izboljšanje položaja mladih na trgu dela

Za izboljšanje položaja mladih na trgu delovne sile v Sloveniji predlagam naslednje izboljšave:

- Spodbujanje vključevanja mladih v programe, izobraževanja in programe prekvalifikacij aktivne politike zaposlovanja. Na področju vključevanja mladih v programe aktivne politike zaposlovanja bi bilo potrebno mlade informirati o

prednostih, ki jih prinaša vključenost v katerega od programov APZ, ter predstaviti programe, ki so jim na voljo in za njih najbolj primerni.

- Večje usmerjanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja na problematične skupine mladih in razvijanje skrajšanih oblik del ter šolanja za takšne problematične skupine.
- Izdelava osebnega portfelja mlade osebe, v katerem bi bile podane in opisane dosedanje delovne izkušnje, znanja in veščine - delo preko študentskega servisa, prostovoljno delo ali druga priložnostna dela.
- Mladi bi morali opravljati študentsko delo, ki se ujema s področjem njihovega študija in se tako lotiti dela v svoji stroki, saj bodo tako kljub manjšemu plačilu dobili bogate izkušnje svoje stroke, kar mladim bolj koristi pri njihovi nadaljnji poklicni poti. V času študija si lahko mladi svoje izkušnje obogatijo tudi s prostovoljnim delom, sodelovanjem v projektih, tečajih itd.
- Navezovanje stikov s prihodnjimi delodajalci že v času študija in spremljanje stanja na strani ponudbe dela.
- Povečanje obsega kadrovske štipendij, ki mladim po končanem šolanju omogočajo zaposlitev.
- Organizirano izobraževanje mladih s strani države za pospeševanje malega podjetništva. Izobraževanje bi lahko nudila skupina upokojenih podjetnikov, ki imajo za seboj veliko izkušenj in bi tako pomagali mladim podjetnikom v začetku razvijanja svoje dejavnosti.
- Intenzivno vključevanje osipnikov in dolgotrajno brezposelnih v programe svetovanja in spodbujanje njihovega ponovnega vključevanja v izobraževalni sistem ter pridobivanje višje izobrazbe.
- Priprava izobraževalnih programov, namenjenih mladim osipnikom, ki imajo težave pri učenju, ter poskrbeti za poklicno svetovanje pred izborom izobraževalnega programa.
- Povečanje socialne varnosti delavcev, zaposlenih za določen čas, ter razširitev delavskih pravic tudi na delavce, zaposlene v takšnih netipičnih oblikah zaposlitve. Mladi so pogosto zaposleni za določen čas, kar jim onemogoča najemanje kreditov, s čimer bi lahko prišli do stanovanja, zato bi bil pri netipičnih oblikah zaposlitve potreben boljši podporni sistem socialne, kreditne in stanovanjske politike.
- Ker v zadnjih letih bolj narašča brezposelnost mladih žensk kot pa brezposelnost mladih moških, bi bilo potrebno zmanjševati zaposlitvene razlike med mladimi moškimi in mladimi ženskami. V okviru tega predloga je potrebno ustvarjanje možnosti za usklajevanje dela in družinskega življenja ter vpeljati sistem varstva otrok in tako izboljšati zaposlitvene možnosti mladih žensk.
- Država bi lahko razvijala projekte prostovoljstva, s katerimi bi mlade v času, ko ne dobijo službe, motivirala in jih za njihovo delo tudi simbolično nagradila.

- Brezposelne čim bolj vključevati v programe praktičnega usposabljanja in izobraževanja ter poklicno svetovanje mladim brezposelnim, odpirati nova delovna mesta za brezposelne ter tako zmanjševati brezposelnost med mladimi.
- Zaradi naraščanja brezposelnosti mladih diplomantov v zadnjih letih bi bilo več pozornosti potrebno nameniti zagotavljanju spretnosti iskanja zaposlitve in tako spodbujati svetovanje za mlade, ki jih seznanja s tem, kje in kako iskati zaposlitev, poučevanje, kako napisati prošnjo za zaposlitev, kako najboljše predstaviti svoje kompetence in sposobnosti ter kako se najboljše predstaviti delodajalcu, kar bi pripomoglo k hitrejši zaposlitvi mladih.
- Ustvarjanje delovnih mest za nedoločen čas ter socialna pomoč delodajalcem, ki zaposlujejo mlade za nedoločen čas.
- Spodbujanje in usmerjanje mladih v deficitarne poklice.
- Zmanjševanje brezposelnosti mladih z zagotavljanjem večje vpetosti delodajalcev v sistem izobraževanja (praktično usposabljanje, vajeništvo itd.).
- Spodbujanje mladih k vključevanju v dualni sistem izobraževanja (vajeniški sistem), kjer mladi že v času šolanja prihajajo v stik s prihodnjimi delodajalci.
- Spodbujanje povezovanja izobraževalnih ustanov in podjetij.
- Posodobitev in prenova izobraževalnih programov v skladu s potrebami gospodarstva ter oblikovanje prožnejšega šolskega sistema.
- Motiviranje mladih k samozaposlovanju, zagotavljanje obšolskega podjetniškega usposabljanja mladim ter spodbujanje svetovanja za iskalce samozaposlitve, ki nimajo dovolj informacij in financ.
- Izvajanje aktivnosti usmerjenih tako v aktivacijo mladih kot tudi aktivacijo delodajalcev in na ta način spodbujati zaposlovanje mladih.
- Večje prilagajanje programov in ukrepov za zaposlovanje mladih lokalnim razmeram ter spodbujanje lokalnih partnerstev, ki mladim omogočajo večje možnosti zaposlitve.
- Predlagala bi tudi, da država uvede zakonsko obvezo za podjetja, da zaposlujejo določeno število mladih.
- Organizacija informacijskih centrov, kjer bi mladi dobili vse informacije in bili brez strahu, da bodo postavili čudno vprašanje (osnovno zdravstveno zavarovanje, dodatno zdravstveno zavarovanje, denarno socialna pomoč, porodniški dopust, materinski dodatek, razpisi za mlade, možnosti zaposlitve v podjetjih prijazne do mladih itd.).

Sklep

V zadnjih letih se v Sloveniji pojavlja trend podaljševanja izobraževanja mladih, kar dobro vpliva na izobrazbeno strukturo mladih in slovenske delovne sile, vendar po drugi strani podaljševanje izobraževanja povzroča, da se mladi vse pozneje vključujejo na trg delovne sile. Zaradi podaljševanja izobraževanja mladi na trg delovne sile pogosto vstopajo s

pomanjkljivimi delovnimi izkušnjami. Z opravljanjem študentskega dela se mladi na trg dela sicer vključujejo že v času šolanja, vendar je delo preko študentskega servisa lahko dvorezen meč. Mladi s takšnim delom sicer bogatijo svoje delovne izkušnje in si ustvarjajo poznanstva, problem pa je v tem, da se mladi lotevajo del, ki niso v nobeni povezavi z njihovo stroko. Zaradi pomanjkljivih izkušenj mladi težko najdejo prvo službo, imajo tudi manjše možnosti uresničevanja podjetniških idej in samozaposlovanja, saj nimajo kapitala, ki bi jim to omogočal, poleg tega pa so mladi pogosto zaposleni za določen čas. Takšna delovna mesta lahko sicer mladim pomagajo pri pridobivanju izkušenj, vendar pa lahko pomenijo tudi zaposlitev slabše kakovosti oziroma s slabšimi pogoji ter slabšimi možnostmi za nadaljnji razvoj. Čas gospodarske krize je situacijo zaposlovanja mladih še nekoliko otežil, vendar pa je bilo veliko mladih brezposelnih že pred časom krize.

V teoretičnem delu diplomske naloge sem opredelila trg delovne sile, mlade in gospodarsko krizo, ter v nadaljevanju predstavila poglede različnih avtorjev na položaj mladih na slovenskem trgu delovne sile. Podrobnejše sem opredelila značilnosti kategorije mladih na trgu delovne sile ter sodobne trende, ki vplivajo na položaj mladih na trgu dela. Predstavila sem tri glavne načine načrtovanega prehoda iz izobraževanja v zaposlitve, ki jih je razvila Slovenija, kamor sodijo štipendiranje, pripravništvo in vajeništvo. Pomembno se mi je zdelo vključiti tudi aktivno politiko zaposlovanja, s pomočjo katere država rešuje težave mladih na trgu dela. Tako sem predstavila tudi nekaj ukrepov aktivne politike zaposlovanja, namenjenih mladim, opisala pa sem tudi nekaj mladim namenjenih aktualnih ukrepov Ministrstva za gospodarstvo. Podrobnejše sem prikazala tudi študentsko delo, ki se pojavlja kot zelo pogosta fleksibilna oblika zaposlitve med mladimi. V empiričnem delu sem opravila raziskavo med mladimi s pomočjo ankete, ki me je pripeljala do različnih spoznanj. Ugotovila sem, da študentsko delo predstavlja najbolj pogosto obliko zaposlitve med mladimi, številčna oblika zaposlitve med mladimi pa je tudi zaposlitev za določen čas. Še vedno pa se veliko mladih sooča z brezposelnostjo. Mladi se v povprečju prvič zaposlijo pri 18,08 letih, kamor sodi tudi študentsko delo. Gospodarska kriza je težave zaposlovanja mladih še dodatno ohromila. Poleg tega je veliko mladih zaposlenih na manj zahtevnem delovnem mestu glede na njihovo izobrazbo, na manj zahtevnem delovnem mestu pa je zaposlenih tudi več žensk kot moških. Mladi večinoma ne opravljajo dela v svoji stroki oziroma dela, za katerega so šolani. Več kot polovica mladih brezposelnih je iskalcev prve zaposlitve. Pri mladih je problematična dolgotrajna brezposelnost, saj je veliko takšnih, ki so brezposelni več kot pol leta, nekoliko manj, vendar še vedno veliko, pa je brezposelnih več kot leto dni. Raziskava je pokazala razlike med spoloma, saj je so mlade ženske v povprečju brezposelne dlje časa v primerjavi z mladimi moškimi. Obstajajo pa tudi razlike v trajanju brezposelnosti glede na izobrazbo. Tisti z nižjo ali srednjo poklicno izobrazbo so brezposelni najmanj časa, tisti z univerzitetno izobrazbo pa najdlje časa. Razlog za brezposelnost pa je prav prva zaposlitev. Potrebno bi bilo tudi spodbujati in povečati vključenost mladih v programe aktivne politike zaposlovanja, saj je raziskava pokazala, da se mladi premalo vključujejo v takšne programe, s pomočjo katerih si lahko nekoliko omilijo težave, s katerimi se soočajo na trgu dela.

Literatura in viri

1. Bled Strategic Forum 2009, Panel A/Gospodarska kriza kot grožnja varnosti.
2. Čepin Čander, M. (2009, 24. februar). Mladi v mlinih splošne krize: Po letih upadanja brezposelnost znova narašča. Najdeno 13. junija na spletnem naslovu www.dnevnik.si/novice/slovenija/1042246947.
3. Direktorat za podjetništvo in konkurenčnost [Ministrstva za gospodarstvo]. Najdeno 3. avgusta na spletnem naslovu http://www.mg.gov.si/si/delovna_podrocja/podjetnistvo_in_konkurencnost/.
4. Furlong, A. & Hammer, T., ur. (2000). *Youth Unemployment and Marginalisation in Northern Europe*. Norwegian Social Research, NOVA Rapport 18/2000, Oslo.
5. Fras Haslinger, N. (2009). Center razvoja človeških virov. Najdeno 13. junija na spletnem naslovu http://www.center-zorim.net/public/UIZ/1_trg_dela_in_zaposlovanje.html.
6. Ignjatović, M. (2006). *Položaj mladih na trgu delovne sile*. IB revija, 40(4), 66-69.
7. Ignjatović, M. (2002). Trg delovne sile v devetdesetih letih 20. stoletja. V Svetlik, I., Glazer, J., Kajzer, A. & Trbanc, M., (ur.): *Politika zaposlovanja*, (str. 12-31). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
8. Katalog ukrepov APZ 2009. Najdeno 15. junij na spletnem naslovu <http://www.ess.gov.si/slo/dejavnost/Programi/KatalogUkrepovAPZ2007-2008.pdf>.
9. Ministrstvo za gospodarstvo (2006, 6. julij). Program ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti 2007-2013. Najdeno 15. junija na spletnem naslovu http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/DPK/dpk_program_sprejet_060706.pdf.
10. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (november 2007). Evrostudent SI 2007. Najdeno 15. junija na spletnem naslovu <http://www.avantis.si/evrostudent/media/evrostudent.si.2007.pdf>.
11. Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013 (2006). Najdeno 15. junija na spletnem naslovu http://www.ess.gov.si/SLO/DEJAVNOST/Programi/apz_2007_2013.pdf.
12. Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji (oktober 2006). Najdeno 19. junija na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/04_pr-lizbona.pdf.
13. Rant, M. (2009). Kriza - priložnost za tiste z znanjem, samozavestjo in odprtostjo za novosti. Najdeno 15. junija na spletnem naslovu http://www.podjetniski-portal.com/aktualno/29/kriza_priloznost_za_tiste_z_znanjem_samozavestjo_in_odprtostjo_za_novosti.
14. Svetlik, I. (1992). Na prehodu. V Preželj, B. & Svetlik, I. (ur.): *Zaposlovanje - perspektive, priložnosti, tveganja*, (str. 10-18). Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

15. Svetlik, I. (1994). Fleksibilne oblike dela in zaposlitve v Sloveniji. V Pirher, S. & Svetlik, I. (ur.): *Zaposlovanje: približevanje Evropi*, (str. 123-138). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
16. Svetlik, I. (2009). Okolje managementa človeških virov. V Zupan, N., Svetlik, I., Stanojević, M., Možina, S., Kohont, S. & Kaše R. (ur.): *Management človeških virov*, (str. 67-91). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
17. Trbanc, M. (1992). Mladi na trgu delovne sile. V Preželj, B. & Svetlik, I. (ur.): *Zaposlovanje - perspektive, priložnosti, tveganja*, (str. 10-18). Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
18. Trbanc, M. & Verša, D. (2002). Zaposlovanje mladih. V Svetlik, I., Glazer, J., Kajzer, A. & Trbanc, M., (ur.): *Politika zaposlovanja*, (str. 338-369). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. Trbanc, M. (2005). Zaposlovanje in brezposelnost mladih. V Črnak-Meglič, A. (ur.): *Otroci in mladina v prehodni družbi: analiza položaja v Sloveniji*, (str. 161-181). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport - Urad RS za mladino in Maribor: Založba Aristej.
20. Ule, M. (1996). *Mladina v devetdesetih, Analiza stanja v Sloveniji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
21. Ule, M. (1995). Mladost ob koncu tisočletja. V Pogačnik, A. (ur.): *Prihodnost mladine*. Ljubljana: DZS in Ministrstvo za šolstvo in šport - Urad RS za mladino.

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Sem Maša Penca, študentka Ekonomske fakultete v Ljubljani in opravljam diplomsko nalogo z naslovom Mladi na trgu dela v pogojih gospodarske krize. V okviru diplomske naloge analiziram položaj mladih, starih od 15 do 26 let, na trgu dela v času gospodarske krize. Anketa je razdeljena na tri sklope, in sicer prvi sklop vsebuje splošna vprašanja, drugi sklop vprašanj je namenjen zaposlenim, tretji sklop pa je namenjen brezposelnim anketirancem. Vaše sodelovanje v anketi bo pripomoglo k nadaljevanju moje diplomske naloge. Anketa je anonimna, vaši odgovori pa bodo uporabljeni izključno samo za diplomsko nalogo.

Za sodelovanje in za vaš čas se vam najlepše zahvaljujem!

Maša Penca

1. DEL (odgovarjajo vsi anketiranci)

1. Spol M Ž Starost: _____

2. Vaša dosežena izobrazba je:

- ☐ ste brez šolske izobrazbe oziroma imate nepopolno osnovno izobrazbo
- ☐ osnovna izobrazba
- ☐ nižja ali srednja poklicna izobrazba
- ☐ srednja strokovna izobrazba
- ☐ srednja splošna izobrazba
- ☐ višja strokovna izobrazba, višješolska izobrazba
- ☐ univerzitetna izobrazba
- ☐ specializacija
- ☐ magisterij
- ☐ doktorat

3. V prejšnjem tednu (obdobje enega tedna pred anketiranjem) ste bili:

- ☐ samozaposlen
- ☐ delali ste po pogodbi
- ☐ delali ste preko študentskega servisa in ste v rednem izobraževanju
- ☐ delali ste preko javnih del
- ☐ pripravnik/pripravnica
- ☐ v rednem izobraževanju
- ☐ zaposlen/-a za določen čas s polnim delovnim časom
- ☐ zaposlen/-a s krajšim delovnim časom
- ☐ redno zaposlen/-a s polnim delovnim časom
- ☐ redno zaposlen/-a s krajšim delovnim časom (manj kot 36 ur)
- ☐ nezaposlen/-a

4. Koliko ste bili stari, ko ste se prvič zaposlili? _____

5. Ali menite, da trenutna gospodarska kriza otežuje zaposlovanje mladih in pojasnite, zakaj?

6. Ali ste vi sami na področju zaposlovanja čutili posledice recesije?

- ☐ Ne
- ☐ Da, (napišite na kakšen način) _____

7. Kakšna menite, da bo situacija na področju zaposlovanja za mlade v prihodnje?

- ☐ boljša
- ☐ enaka
- ☐ slabša

2. DEL (odgovarjajo zaposleni oziroma anketiranci, ki so v tednu pred anketiranjem opravljali kakršno koli delo za plačilo):

8. Kako ste prišli do sedanje zaposlitve?

- ☐ k sedanjemu delodajalcu vas je napotil zavod za zaposlovanje oziroma svetovalec zaposlitve
- ☐ oglas za sedanjo zaposlitev ste našli na oglasni deski zavoda za zaposlovanje
- ☐ zaposlitev ste našli med oglasi zavoda za zaposlovanje v katerem od časopisov
- ☐ oglas ste našli na spletni strani zavoda za zaposlovanje
- ☐ oglas ste našli na teletekstu
- ☐ oglas ste našli v časopisu, reviji
- ☐ oglas ste našli na internetu
- ☐ delo ste našli v zasebni agenciji za zaposlovanje
- ☐ zaposlitev ste našli z neposrednim spraševanjem pri delodajalcu
- ☐ bili ste na razgovoru ali testiranju pri delodajalcu
- ☐ poslali ste prošnjo za zaposlitev
- ☐ zaposlitev ste našli preko znancev, prijateljev, sorodnikov
- ☐ našli ste zemljo, zgradbo ali opremo za samozaposlitev
- ☐ delo ste našli preko študentskega servisa

drugo: _____

9. Koliko mesecev ste aktivno iskali delo? _____

10. Ali ste zaposleni na manj zahtevnem delovnem mestu glede na vašo izobrazbo?

- ☐ Da, delam na manj zahtevnem delovnem mestu
- ☐ Ne, delam na ustreznem delovnem mestu glede na izobrazbo
- ☐ Ne, delam na bolj zahtevnem delovnem mestu

11. Ali opravljate delo v vaši stroki (delo, za katerega ste šolani)?

- ☐ Da
- ☐ Ne

12. Ali ste težko našli (oziroma menite, da boste težko našli) zaposlitev v vaši stroki?

- ☐ Da, ker za moj poklic ni povpraševanja
- ☐ Da, ker se zaradi krize vsi težje zaposlujejo
- ☐ Da, ker nimam vez in poznanstev
- ☐ Ne, ker je moj poklic iskan
- ☐ Ne, ker imam veze in poznanstva
- ☐ Ne, ker imam štipendijo, ki mi omogoča prihodnjo zaposlitev
- ☐ Ne vem, ne razmišljam o tem

13. Ali delate v slabših delovnih razmerah in imate manjše možnosti za napredovanje kot vaši starejši sodelavci?

- ☐ Da
- ☐ Ne

14. Če ste zaposleni za določen čas, kaj je razlog, da opravljate delo za določen čas?

- ☐ pripravništvo, usposabljanje
- ☐ ne morete najti stalne zaposlitve
- ☐ ne želite stalne zaposlitve
- ☐ ste v poskusni dobi
- ☐ individualna pogodba o zaposlitvi
- ☐ izobraževanje, šolanje
- ☐ niste zaposleni za določen čas

Drugo: _____

15. Ste zadovoljni z obliko zaposlitve za določen čas (če ne, kakšno obliko zaposlitve bi želeli)?

- ☐ da
- ☐ ne, _____ (napišite želeno obliko zaposlitve)
- ☐ niste zaposleni za določen čas

3. DEL (odgovarjajo brezposelni):

16. Iščete:

- ☐ Zaposlitev
- ☐ Samozaposlitev
- ☐ Ne iščem zaposlitve

17. Ste iskalec/ka prve zaposlitve?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Ne iščem zaposlitve

18. Koliko časa ste že brezposelni?

- ☐ manj kot en mesec
- ☐ 1 mesec do 3 mesece
- ☐ 3 mesece do pol leta
- ☐ več kot pol leta, vendar manj kot eno leto
- ☐ več kot eno leto

19. Razlog za vašo brezposelnost je:

- ☐ prva zaposlitev
- ☐ pomanjkanje izobrazbe
- ☐ previsoka izobrazba
- ☐ neustrezna izobrazba
- ☐ pomanjkanje delovnih izkušenj
- ☐ iztek zaposlitve za določen čas
- ☐ stečaj
- ☐ pomanjkanje na strani ponudbe dela
- ☐ ne iščete aktivno zaposlitve

drugo: _____

20. Kaj je veljalo za vas, tik preden ste začeli iskati delo?

- ☐ bili ste redno zaposleni za nedoločen čas
- ☐ bili ste redno zaposleni za določen čas
- ☐ bili ste podjetnik, samostojni podjetnik posameznik (obrn timer), kmet oziroma delavec v svobodnem poklicu
- ☐ pomagali ste na družinski kmetiji, v družinskem podjetju, obrti
- ☐ opravljali ste pogodben a oziroma priložnostna dela
- ☐ redno ste se izobraževali, šolali
- ☐ bili ste na služenju vojaškega roka
- ☐ niste iskali dela

Drugo: _____

21. Kako ste v zadnjih štirih tednih iskali delo?

- ☐ čakali, da vas pokličejo z zavoda za zaposlovanje
- ☐ vprašali neposredno pri delodajalcu
- ☐ vprašali sorodnike, prijatelje, znance
- ☐ ste se javili na oglas v časopisu, reviji
- ☐ ste intenzivno pregledovali oglase v časopisih, revijah, na internetu
- ☐ ste delo iskali v kateri od zasebnih agencij za zaposlovanje
- ☐ ste bili na razgovoru ali testiranju pri delodajalcu
- ☐ ste čakali na odgovor na prošnjo za zaposlitev
- ☐ ste iskali zemljo, zgradbe ali opremo za samozaposlitev
- ☐ niste iskali zaposlitve

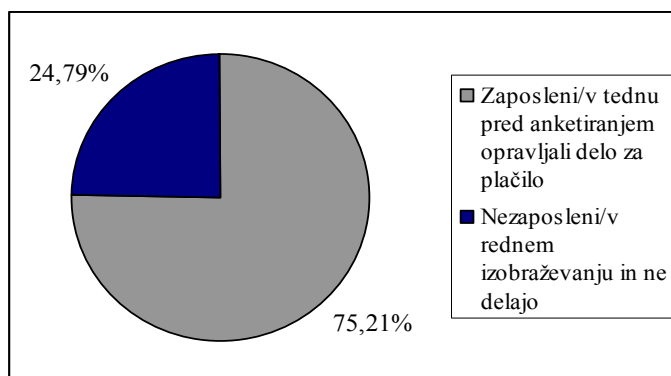
druga metoda: _____

22. Ali ste vključeni v kakšen program aktivne politike zaposlovanja in kateri?

- ☐ Da, _____ (napišite kateri)
- ☐ Ne

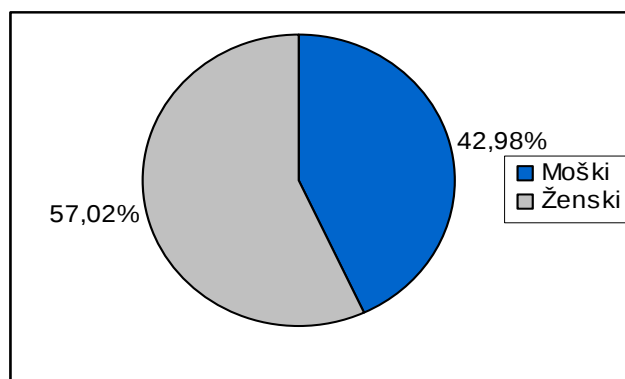
Priloga 2: Rezultati ankete

Slika 2: Delež zaposlenih in brezposelnih

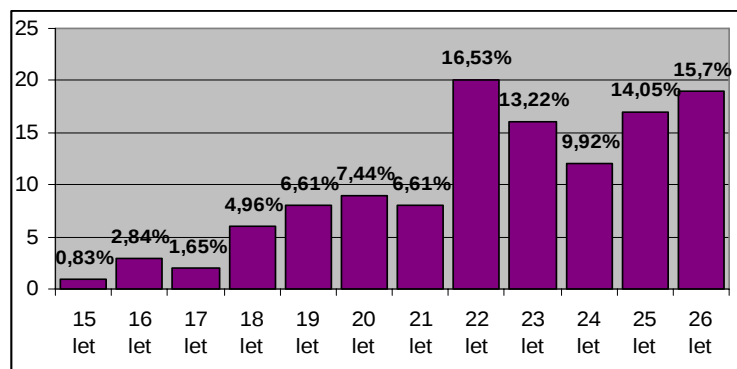
Vir: Raziskava, 2009

Slika 3: Spolna struktura anketirancev

Vir: Raziskava, 2009

Slika 4: Starostna struktura anketirancev

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 2: Stopnja izobrazbe anketirancev

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Ste brez šolske izobrazbe oziroma imate nepopolno osnovno izobrazbo	0	0	0	0

»se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Osnovna izobrazba	11	9,09	9,09	9,09
Nižja ali srednja poklicna izobrazba	9	7,44	7,44	16,53
Srednja strokovna izobrazba	27	22,31	22,31	38,84
Srednja splošna izobrazba	47	38,84	38,84	77,69
Višja strokovna izobrazba, višješolska izobrazba	17	14,05	14,05	91,74
Univerzitetna izobrazba	9	7,44	7,44	99,17
Magisterij	1	0,83	0,83	100
Skupaj	121	100	100	

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 3 : Status anketirancev

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Samozaposlen	4	3,31	3,31	3,31
Delali ste po pogodbi	4	3,31	3,31	6,61
Delali preko študentskega servisa in v rednem izobraževanju	51	42,15	42,15	48,76
Delali ste preko javnih del	1	0,83	0,83	49,59
Pripravnik/pripravnica	2	1,65	1,65	51,24
V rednem izobraževanju	3	2,48	2,48	53,72
Zaposlen/-a za določen čas s polnim delovnim časom	16	13,22	13,22	66,94
Redno zaposlen/-a s polnim delovnim časom	10	8,26	8,26	75,21
Redno zaposlen/-a s krajšim delovnim časom (manj kot 36 ur)	3	2,48	2,48	77,69
Nezaposlen/-a	27	22,31	22,31	100,00
Skupaj	121	100	100	

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 4: Starost pri prvi zaposlitvi

Starost anketirancev pri prvi zaposlitvi	
Povprečje	18,08
Mediana	17
Modus	16
Standardni odklon	3,05
Varianca	9,33
Minimum	14
Maksimum	26
Prvi kvartil	16
Tretji kvartil	20

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 5: Ali menite, da trenutna gospodarska kriza otežuje zaposlovanje mladih in pojasnite, zakaj?

Zbrani odgovori anketirancev	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Ne	38	31,40	31,40	31,40
Da, zapiranje podjetij oziroma stečajji	7	5,79	5,79	37,19
Da, pomanjkanje ponudbe dela	17	14,05	14,05	51,24
Da, odpuščanje delavcev	6	4,96	4,96	56,20
Da, zmanjšanje možnosti za mlade, ki iščejo prvo zaposlitev	9	7,44	7,44	63,64
Da, vedno manj razpisanih delovnih mest	15	12,40	12,40	76,03
Da, mladi morajo enako delo opravljati za manjše plačilo	2	1,65	1,65	77,69
Da, delodajalci krčijo stroške in zapirajo delovna mesta	5	4,13	4,13	81,82
Da, zmanjšanje zaposlovanja študentov	8	6,61	6,61	88,43
Da, ker primanjkuje finančnih sredstev	3	2,48	2,48	90,91
Da, recesija dodatno otežuje zaposlovanje mladih s pomanjkljivimi delovnimi izkušnjami	11	9,09	9,09	100,00
Skupaj	121	100,00	100,00	

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 6: Ali ste vi sami na področju zaposlovanja čutili posledice gospodarske krize?

Zbrani odgovori anketirancev	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Ne	81	66,94	66,94	66,94
Da, ne najdem zaposlitve	9	7,44	7,44	74,38
Da, prekinitve delovnega razmerja s strani delodajalca	3	2,48	2,48	76,86
Da, omejevanje pri koriščenju letnega dopusta	2	1,65	1,65	78,51
Da, zmanjšanje plačila	5	4,13	4,13	82,64
Da, zmanjšana prodaja izdelkov	1	0,83	0,83	83,47
Da, delam manj ur na teden	3	2,48	2,48	85,95
Da, prekinitve pogodbe po izteku	1	0,83	0,83	86,78
Da, težko sem našel/-a zaposlitev	7	5,79	5,79	92,56
Da, zmanjšanje razpisov za delo v moji stroki	6	4,96	4,96	97,52
Da, ne morem se stalno zaposliti	2	1,65	1,65	99,17
Da, psihične stiske zaradi manjše varnosti zaposlitve	1	0,83	0,83	100,00
Skupaj	121	100	100	

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 7: Kako ste prišli do sedanje zaposlitve?

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
K sedanjemu delodajalcu vas je napotil zavod za zaposlovanje	3	2,48	3,30	3,30
Oglas za sedanjo zaposlitev ste našli na oglasni deski zavoda za zaposlovanje	1	0,83	1,10	4,40
Zaposlitev ste našli med oglasi zavoda za zaposlovanje v katerem od časopisov	2	1,65	2,20	6,59

»se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Oglas ste našli na spletni strani zavoda za zaposlovanje	3	2,48	3,30	9,89
Oglas ste našli v časopisu, reviji	3	2,48	3,30	13,19
Oglas ste našli na internetu	24	19,83	26,37	39,56
Zaposlitev ste našli z neposrednim spraševanjem pri delodajalcu	15	12,40	16,48	56,04
Bili ste na razgovoru ali testiranju pri delodajalcu	13	10,74	14,29	70,33
Poslali ste prošnjo za zaposlitev	9	7,44	9,89	80,22
Zaposlitev ste našli preko prijateljev, znancev, sorodnikov	11	9,09	12,09	92,31
Našli ste zemljo, zgradbo ali opremo za samozaposlitev	1	0,83	1,10	93,41
Delo ste našli preko študentskega servisa	6	4,96	6,59	100,00
Skupaj	91	75,21	100,00	
Manjkajoče vrednosti	30	24,79		
Skupaj	121	100		

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 8: Koliko mesecev ste aktivno iskali delo?

Odgovori zaposlenih anketiranih	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
0	29	23,97	31,87	31,87
manj kot 1 mesec	11	9,09	12,09	43,96
1 mesec	22	18,18	24,18	68,13
2 meseca	12	9,92	13,19	81,32
3 mesece	10	8,26	10,99	92,31
4 mesece	2	1,65	2,20	94,51
5 mesecev	1	0,83	1,10	95,60
6 mesecev	3	2,48	3,30	98,90
Več kot 12 mesecev	1	0,83	1,10	100,00
Skupaj	91	75,21	100,00	
Manjkajoče vrednosti	30	24,79		
Skupaj	121	100		

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 9: Ali ste zaposleni na manj zahtevnem delovnem mestu glede na izobrazbo?

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Delam na manj zahtevnem delovnem mestu	49	40,50	53,85	53,85
Delam na ustreznem delovnem mestu glede na izobrazbo	32	26,45	35,16	89,01
Delam na bolj zahtevnem delovnem mestu	10	8,26	10,99	100,00
Skupaj	91	75,21	100,00	
Manjkajoče vrednosti	30	24,79		
Skupaj	121	100		

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 10: Ustreznost delovnega mesta glede na spol in stopnjo izobrazbe?

Spol, stopnja izobrazbe/ustreznost delovnega mesta		Manj zahtevno delovno mesto (v %)	Ustrezno delovno mesto (v %)	Boj zahtevno delovno mesto (v %)	Skupaj (v %)
Spol	Moški	39,47	50,00	10,53	100,00
	Ženski	64,15	24,53	11,32	100,00
Stopnja izobrazbe	Osnovna šola	37,50	62,50	0	100,00
	Nižja ali srednja poklicna izobrazba	50,00	37,50	12,50	100,00
	Srednja strokovna	68,18	22,73	9,09	100,00
	Srednja splošna	61,11	27,78	11,11	100,00
	Višja strokovna, višješolska izobrazba	38,46	53,85	7,69	100,00
	Univerzitetna	25,00	25,00	50,00	100,00

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 11: Ali opravljate delo v vaši stroki (delo za katerega ste šolani)?

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Da	35	28,93	38,46	38,46
Ne	56	46,28	61,54	100,00
Skupaj	91	75,21	100,00	
Manjkajoče vrednosti	30	24,79		
Skupaj	121	100		

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 12: Ali ste težko našli (oziroma menite, da boste težko našli) zaposlitev v svoji stroki?

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Da, ker za moj poklic ni povpraševanja	12	9,92	13,19	13,19
Da, ker se zaradi krize vsi težje zaposlujejo	17	14,05	18,68	31,87
Da, ker nimam vez in poznanstev	4	3,31	4,40	36,26
Ne, ker je moj poklic iskan	30	24,79	32,97	69,23
Ne, ker imam veze in poznanstva	10	8,26	10,99	80,22
Ne, ker imam štipendijo, ki mi omogoča prihodnjo zaposlitev	2	1,65	2,20	82,42
Ne vem, ne razmišljam o tem	16	13,22	17,58	100,00
Skupaj	91	75,21	100,00	
Manjkajoče vrednosti	30	24,79		
Skupaj	121	100		

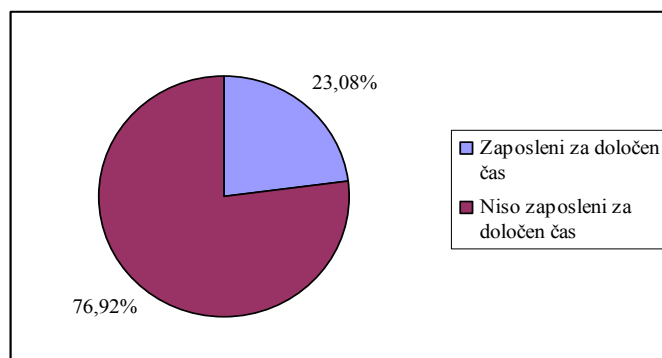
Vir: Raziskava, 2009

Tabela 13: Ali delate v slabših delovnih razmerah in imate manjše možnosti za napredovanje kot vaši starejši sodelavci?

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Da	27	22,31	29,67	29,67
Ne	64	52,89	70,33	100,00
Skupaj	91	75,21	100,00	
Manjkajoče vrednosti	30	24,79		
Skupaj	121	100,00		

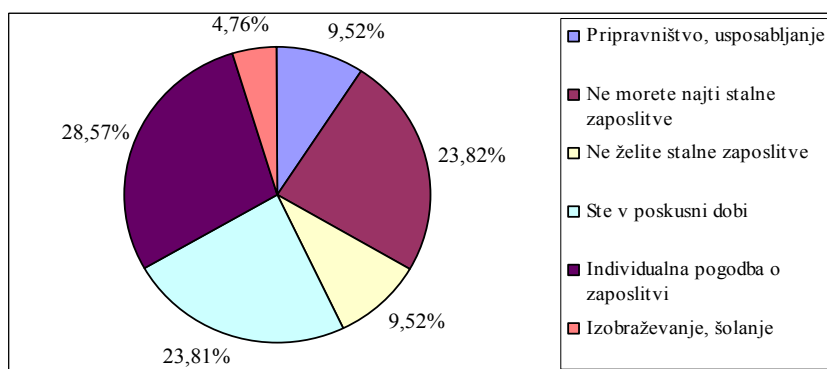
Vir: Raziskava, 2009

Slika 5: Delež zaposlenih za določen čas

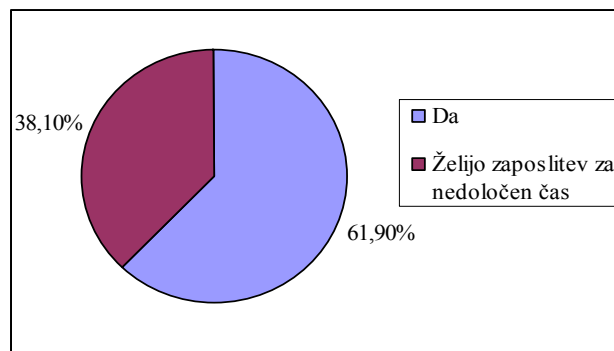
Vir: Raziskava, 2009

Slika 6: Razlogi za zaposlitev za določen čas

Vir: Raziskava, 2009

Slika 7: Zadovoljstvo z zaposlitvijo za določen čas

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 14: Kaj iščejo brezposelni anketiranci?

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Zaposlitev	21	17,36	70,00	70,00
Samozaposlitev	1	0,83	3,33	73,33
Ne iščem zaposlitve	8	6,61	26,67	100,00
Skupaj	30	24,79	100,00	
Manjkajoče vrednosti	91	75,21		
Skupaj	121	100,00		

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 15: Ali ste iskalec/ka prve zaposlitve?

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Da	16	13,22	53,33	53,33
Ne	9	7,44	30,00	83,33
Ne iščem zaposlitve	5	4,13	16,67	100,00
Skupaj	30	24,79	100,00	
Manjkajoče vrednosti	91	75,21		
Skupaj	121	100,00		

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 16: Starost iskalcev prve zaposlitve

Starost iskalcev prve zaposlitve	
Povprečje	23,29
Mediana	24,00
Modus	26,00
Standardni odklon	2,34
Varianca	5,471
Minimum	19,00
Maksimum	26,00
Prvi kvartil	21,50
Tretji kvartil	25,50

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 17: Koliko časa ste že brezposelni?

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Manj kot en mesec	6	4,96	20,00	20,00
1 mesec do 3 mesece	5	4,13	16,67	36,67
3 mesece do pol leta	4	3,31	13,33	50,00
Več kot pol leta, vendar manj kot eno leto	8	6,61	26,67	76,67
Več kot eno leto	7	5,79	23,33	100,00
Skupaj	30	24,79	100,00	

»se nadaljuje«

»nadaljevanje«

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Manjkajoče vrednosti	91	75,21		
Skupaj	121	100		

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 18: Trajanje brezposelnosti glede na spol in stopnjo izobrazbe

Spol, stopnja izobrazbe/ trajanje brezposelnosti		Manj kot en mesec (v %)	1 mesec do 3 mesece (v %)	3 mesece do pol leta (v %)	Več kot pol leta, vendar manj kot eno leto (v %)	Več kot eno leto (v %)	Skupaj (v %)
Spol	Moški	35,71	7,14	14,29	21,43	21,43	100,00
	Ženski	12,50	12,50	18,75	25,00	31,25	100,00
Stopnja izobrazbe	Osnovna šola	33,33	0	0	33,33	33,33	100,00
	Nižja ali srednja poklicna izobrazba	100,00	0	0	0	0	100,00
	Srednja strokovna izobrazba	16,67	16,67	16,66	16,67	33,33	100,00
	Srednja splošna izobrazba	27,28	0	18,18	36,36	18,18	100,00
	Višja strokovna, višješolska izobrazba	0	0	50,00	50,00	0	100,00
	Univerzitetna	0	20,00	20,00	20,00	40,00	100,00
	Magisterij	0	100,00	0	0	0	100,00

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 19: Razlog za brezposelnost

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Prva zaposlitev	9	7,44	30,00	30,00
Pomanjkanje izobrazbe	4	3,31	13,33	43,33
Neustrezna izobrazba	1	0,83	3,33	46,67
Pomanjkanje delovnih izkušenj	4	3,31	13,33	60,00
Iztek zaposlitve za določen čas	3	2,48	10,00	70,00
Pomanjkanje na strani ponudbe dela	3	2,48	10,00	80,00
Ne iščete aktivno zaposlitve	6	4,96	20,00	100,00
Skupaj	30	24,79	100,00	
Manjkajoče vrednosti	91	75,21		
Skupaj	121	100		

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 20: Kaj je veljalo za vas, tik preden ste začeli iskati delo?

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Bili ste redno zaposleni za nedoločen čas	2	1,65	6,67	6,67
Bili ste redno zaposleni za določen čas	4	3,31	13,33	20,00

»nadaljevanje«

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Pomagali ste na družinski kmetiji, v družinskem podjetju	1	0,83	3,33	23,33
Opravljali ste pogodbeno oziroma priložnostna dela	4	3,31	13,33	36,67
Redno ste se izobraževali, šolali	14	11,57	46,67	83,33
Niste iskali dela	5	4,13	16,67	100,00
Skupaj	30	24,79	100,00	
Manjkajoče vrednosti	91	75,21		
Skupaj	121	100		

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 21: Kako ste v zadnjih štirih tednih iskali delo?

Možni odgovori	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Čakali, da vas pokličejo z zavoda za zaposlovanje	3	2,48	10,00	10,00
Vprašali neposredno pri delodajalcu	6	4,96	20,00	30,00
Vprašali sorodnike, prijatelje, znance	5	4,13	16,67	46,67
Ste se javili na oglas v časopisu, reviji	2	1,65	6,67	53,33
Ste intenzivno pregledovali oglase v časopisih, revijah, na internetu	4	3,31	13,33	66,67
Ste delo iskali v kateri od zasebnih agencij za zaposlovanje	2	1,65	6,67	73,33
Ste bili na razgovoru ali testiranju pri delodajalcu	2	1,65	6,67	80,00
Ste čakali na odgovor na prošnjo za zaposlitev	1	0,83	3,33	83,33
Ste iskali zemljo, zgradbe ali opremo za samozaposlitev	1	0,83	3,33	86,67
Niste iskali zaposlitve	4	3,31	13,33	100,00
Skupaj	30	24,79	100,00	
Manjkajoče vrednosti	91	75,21		
Skupaj	121	100		

Vir: Raziskava, 2009

Tabela 22: Ali ste vključeni v kakšen program aktivne politike zaposlovanja in kateri?

Odgovori brezposelnih anketirancev	Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativen odstotek
Da, program 10.000	1	0,83	3,33	3,33
Da, klubi za iskanje zaposlitve	2	1,65	6,67	10,00
Da, svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve	1	0,83	3,33	13,33
Da, usposabljanje na delovnem mestu	3	2,48	10,00	23,33
Ne	23	19,01	76,67	100,00
Skupaj	30	24,79	100,00	
Manjkajoče vrednosti	91	75,21		
Skupaj	121	100		

Vir: Raziskava, 2009